

OKV

jaargang 2002
nummer 4

veertigste jaargang
oktober/november/december
driemaandelijks tijdschrift
voor inwijding in de beeldende
kunsten onder de auspiciën van
de Vlaamse provincies
Afgiftekantoor: Gent

6.20 EUR

Het Museum
Dr. Guislain
te Gent

Inhoudsopgave

Het Museum **Dr. Guislain**
te Gent

*Patrick Allegaert
Annemie Cailliau
Frederik De Preester
Nele Vertriest*

- 3 Inleiding**
- 4** Het **ontstaan** van de psychiatrie
- 9** Het oude **Guislaingesticht**
- 12** Het **Museum Dr. Guislain**: een **drieluik**

Kostprijs van een abonnement

Een abonnement biedt 4 themanummers en 4x OKV plus met Museumkaart.
U kunt zich abonneren door storting van 24 euro (zonder opbergband) of 34 euro (met opbergband) op rek.nr. 448-0007361-87 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Sint-Niklaas. Vanuit Nederland: 25,5 euro (zonder opbergband) of 37,98 euro (met opbergband) uitsluitend op gironummer 135.20 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Sint-Niklaas. Een abonnement kan elk moment ingaan.

Vormgeving

Rob Buytaert
Annemie Vandezande

Correctie

Hans Devisscher

Coördinatie en eindredactie

Michel Peeters

Productie

Peter Wouters

Abonnementendienst

Kristien Van Mieghem
03/224.15.30

Druk

Drukkerij Die Keure, Brugge

Pre-press

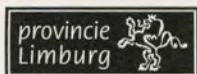
Grafisch Buro Geert Lefevre

**GRAFISCH BURU GEERT LEFEVRE
Copyright OKV**

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorgaande toestemming van de uitgever.

ISSN 1373-4873
2002/7892/14

Lid van de Unie van de Uitgevers van de Periodieke Pers

Inleiding

In Gent ligt ten noorden van de wijk Brugse poort het Museum Dr. Guislain. Het museum is gehuisvest in voormalige gebouwen van het psychiatrisch centrum. Het gebouw ademt de sfeer van de negentiende eeuw en van een medische praktijk die dan haar ontstaan en eerste ontwikkeling kent: de psychiatrie. In zijn imposante zwaarte is het voor de bezoekers een ware confrontatie: wat was psychiatrie toen? Wie was die 'eerste Belgische psychiater' dokter Joseph Guislain? Wat dreef die man? Hoe was hij als medicus, als wetenschapper, als bouwer, als organisator? Hoe was zijn samenwerking met de congregatie 'Broeders van Liefde'?

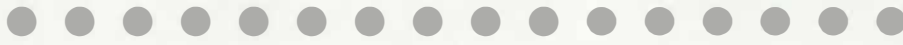
In 1986 werd door de toenmalige directeur en huidige conservator Br. Stockman het initiatief genomen om te starten met een museum over de geschiedenis van de psychiatrie. Het Museum Dr. Guislain wil een breed publiek informeren en gevoelig maken voor thema's als normaal/abnormaal, gezond/ziek en uitsluiting uit de samenleving. Het museum wil een aansporing zijn om het debat over 'normaliteit' levendig te houden.

De geschiedenis van de geestelijke gezondheidszorg is er een met veel radeloosheid, foute praktijken en soms ongewettigde euforie. De psychisch zieke stelt ons vragen die niet van de minste zijn. Hoe gaan wij om met de andere/het andere? Of, beter misschien, hoe gaan we om met onszelf, met het andere in ons? De zoektocht doorheen de geschiedenis van de psychiatrie is meteen een zoeken naar hoe mens, wetenschap, organisatietalent en menselijkheid elkaar vinden in deze niet geringe opdracht: omgaan met de waanzin. Duidelijkheid, openheid en zin voor nuance en kritiek zijn daarbij sleutelbegrippen.

**Museum Dr. Guislain,
tentoonstelling Stephan
Vanfleteren en Erwin Mortier**
Foto Anja Hellebaut, 2001

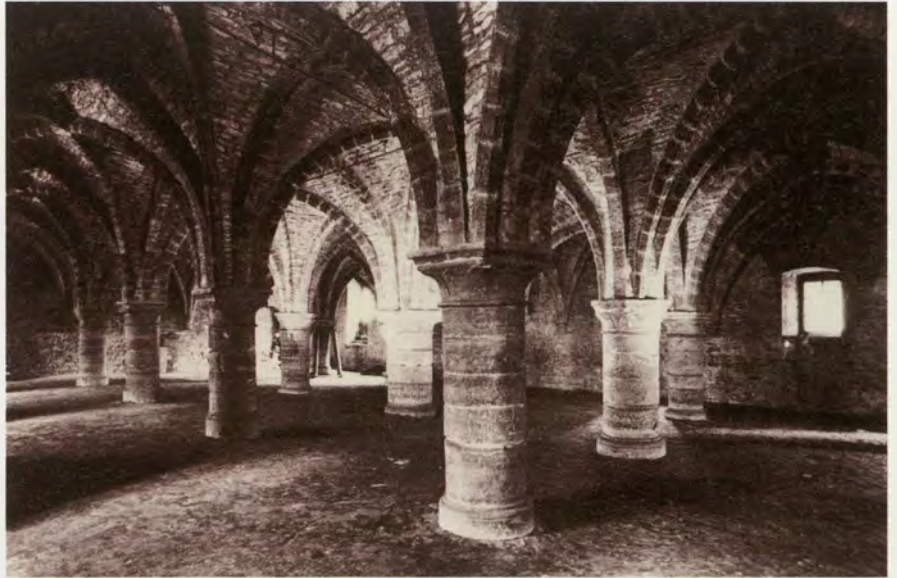
Het ontstaan van de psychiatrie

De eigenlijke psychiatrie is pas in het begin van de negentiende eeuw ontstaan. Daarvoor sprak men niet over *geesteszieken* maar over dollen of bezetenen. Gedurende het Ancien Régime zaten de sterk gestoorde geesteszieken opgesloten in kerkers en gevangenissen en liepen zij die niet te storend waren vrij rond.

Na de Franse Revolutie komt er over heel Europa reactie tegen deze wantoestanden. Verschillende geneesheren gaan zich interesseren aan de geestesziekte. In Engeland richt Tuke het *York Retreat* op, in Frankrijk schrijft Pinel geschiedenis door de geesteszieken van hun boeien te bevrijden en in Duitsland bedenkt Reil de term *psychiaterie*. Allen zijn ze het erover eens dat waanzin een te genezen ziekte is en dat de bedoeling van een opname in een gesticht moet zijn de patiënt te genezen in plaats van op te bergen.

In België spelen twee figuren een grote rol in de ontwikkeling van de zorg voor de geesteszieken. Petrus Josef Triest (1760–1836) die vanuit religieuze motieven de zorg voor de geesteszieken op zich neemt en de arts Joseph Guislain (1797–1860) die deze verrijkt met zijn wetenschappelijk-therapeutische benadering.

Het Geraard de Duivelsteen
Joseph Van Hoerde, olieverf op
paneel, eerste helft 19de eeuw
(Archief Broeders van Liefde)

**Crypte Geraard de
Duivelsteen**

Foto Frank Goethals, 1986
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Dorpspastoor Triest is zeer sterk begaan met het lot van iedereen die aan de rand van de maatschappij leeft: weeskinderen, arme bejaarden, geesteszieken en fysiek en mentaal gehandicapten. Hij richt maar liefst vier religieuze ordes op die van groot belang zullen zijn voor de ontwikkeling van de zorg voor deze mensen. De Zusters van Liefde (1803) en de Broeders van Liefde (1807) zijn hiervan de bekendste.

Het engagement van Triest blijft niet onopgemerkt. In 1807 wordt hij in Gent directeur van zowel het burgerlijk hospitaal de Bijloke, de kleine Godshuizen als het Bureau voor vondelingen en verlaten kinderen. Hierdoor vallen het *Vrouwenweeshuys* of *Hospice n° 8* en het *Manweeshuys* in het Geraard de Duivelsteen onder zijn bevoegdheid. Dit zijn de enige krankzinnigen-gestichten in Gent op dat ogenblik. De situatie is er mensonterend: de zieken liggen er vastgeketend op stro, vaak in hun eigen vuil en van therapie, of zelfs maar activiteiten is er geen sprake. Triest brengt met zijn Broeders en Zusters van Liefde verbetering in deze situatie.

**Kanunnik Petrus Jozef
Triest**

Gravure
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Dokter Joseph Guislain

Foto ca. 1855
(Stadsarchief Gent)

Rond 1826 ontmoet Triest de jonge dokter Joseph Guislain. Het is mede door Guislains studie *Traité sur l'Aliénation mentale et les Hospices des aliénés* dat Triest kan verkrijgen dat de geesteszieken in 1828 uit het onhygiënische Geraard de Duivelsteen naar het meer aangepaste Alexianenklooster mogen verhuizen. In datzelfde jaar wordt Guislain door toedoen van Triest benoemd tot hoofdgeneesheer van de krankzinnigengestichten. Gent is hiermee de eerste stad in de Zuidelijke Nederlanden met een eigen psychiater voor geesteszieke patiënten.

Een eerste resultaat van de samenwerking tussen Triest en Guislain is een intern reglement voor beide gestichten. Orde, regelmaat en rust zijn hierbij heel belangrijk. Triest en Guislain dringen aan op gezonde en gevarieerde voeding, zindelijkheid aan tafel en het weren van ongewenste bezoekers. De afdelingsverantwoordelijken moeten contact houden met de zieken om hun gedrag beter te begrijpen maar moeten wel voorzichtig zijn in hun spreken. Ze mogen niet lachen met de eigenaardigheden van de zieken en niet met buitenstaanders over de zieken praten. Het belangrijkste is echter dat het reglement de krankzinnigen als *zieken* beschouwt, pleit voor zo weinig mogelijk geweld en arbeidstherapie voorschrijft.

Guislain, die afkomstig is uit een architectenfamilie, maakt tijdens diverse reizen studies over de mogelijke bouw van een instelling voor geesteszieken. Gedreven als hij is, gaat hij in de politiek met de bedoeling zijn plan voor de bouw van een Gentse instelling door te drukken. In 1852 aanvaardt de gemeenteraad zijn plannen: Guislain ontwerpt de instelling en stadsarchitect Pauli tekent de plannen. De instelling wordt in 1857 in gebruik genomen, met Guislain als hoofdgeneesheer. Het hospitaal is het eerste echte krankzinnigengesticht in België en geldt als een modelinrichting.

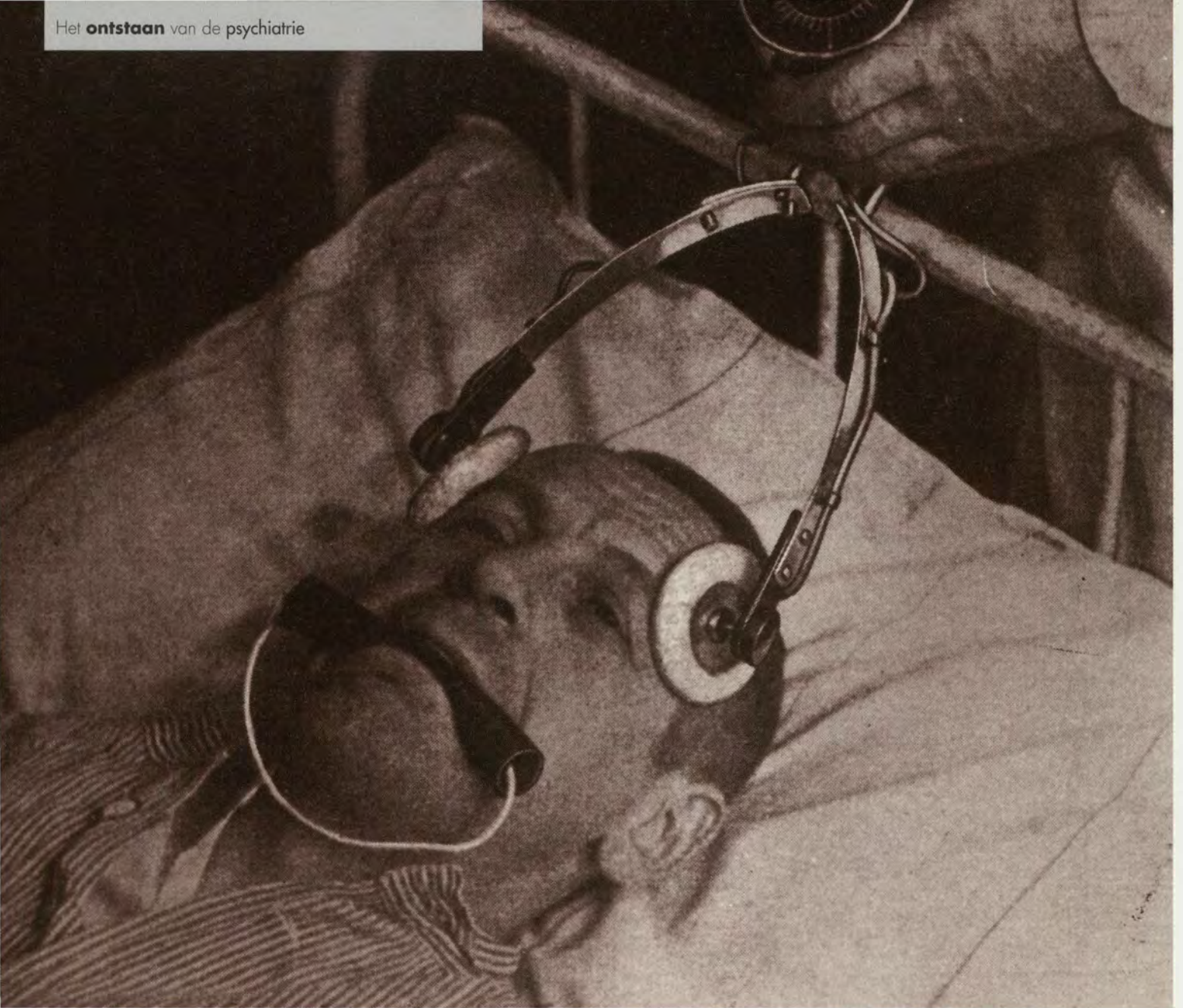
Voor zijn therapie stapt Guislain in het voetspoor van zijn Franse voorgangers en bouwt de 'traitement moral' of morele therapie verder uit. Uitgangspunt van deze therapie is dat men de opname in een instelling als therapeutisch ziet, daar men de patiënt op die manier isoleert van de ziekmakende invloeden van zijn omgeving.

Een tweede belangrijke factor in de morele therapie is het moreel gezag van de arts, waarbij deze een voorbeeldfunctie moet vervullen voor de patiënten.

Ten derde pleit Guislain ervoor de patiënten zoveel mogelijk aan het werk te zetten omdat volgens hem verveling één van de oorzaken van geestesziekte kan zijn. Guislain probeert de geestelijke vermogens te stimuleren door muziek te beluisteren en kaart te spelen.

Wanneer bij een patiënt een bepaald idee of gevoel moet verdwijnen, gebruikt hij schriktherapieën, zoals een onverwachte koude douche. Doel is het opwekken van hevige angst- en schrikreacties. Intens doorleefde gevoelens hebben volgens Guislain een versterkende werking op het psychisme.

In de periode vóór 1900 past men binnen het instituut de behandelingswijzen van Dr. Guislain toe.

Elektroshocktherapie

De eerste helft van de twintigste eeuw is de periode van de bed- en badverpleging, gebaseerd op het idee dat geestesziekten te herleiden zijn tot aandoeningen van de hersenen en dus op dezelfde manier behandeld kunnen worden als lichamelijke ziekten.

Ondertussen legt Freud met zijn psychoanalyse de basis van de gesprekstherapie en vordert het onderzoek naar de werking en de beïnvloeding van de hersenen. De biologische psychiatrie, die geestesziekten vanuit de hersenen verklaart, zal de psychiatrie radicaal veranderen. In de jaren vijftig doen de psychofarmaca hun intrede. Maar men probeert eveneens op de hersenen in te werken door elektroshocktherapie en men gaat zelfs delen van de hersenen operatief verwijderen.

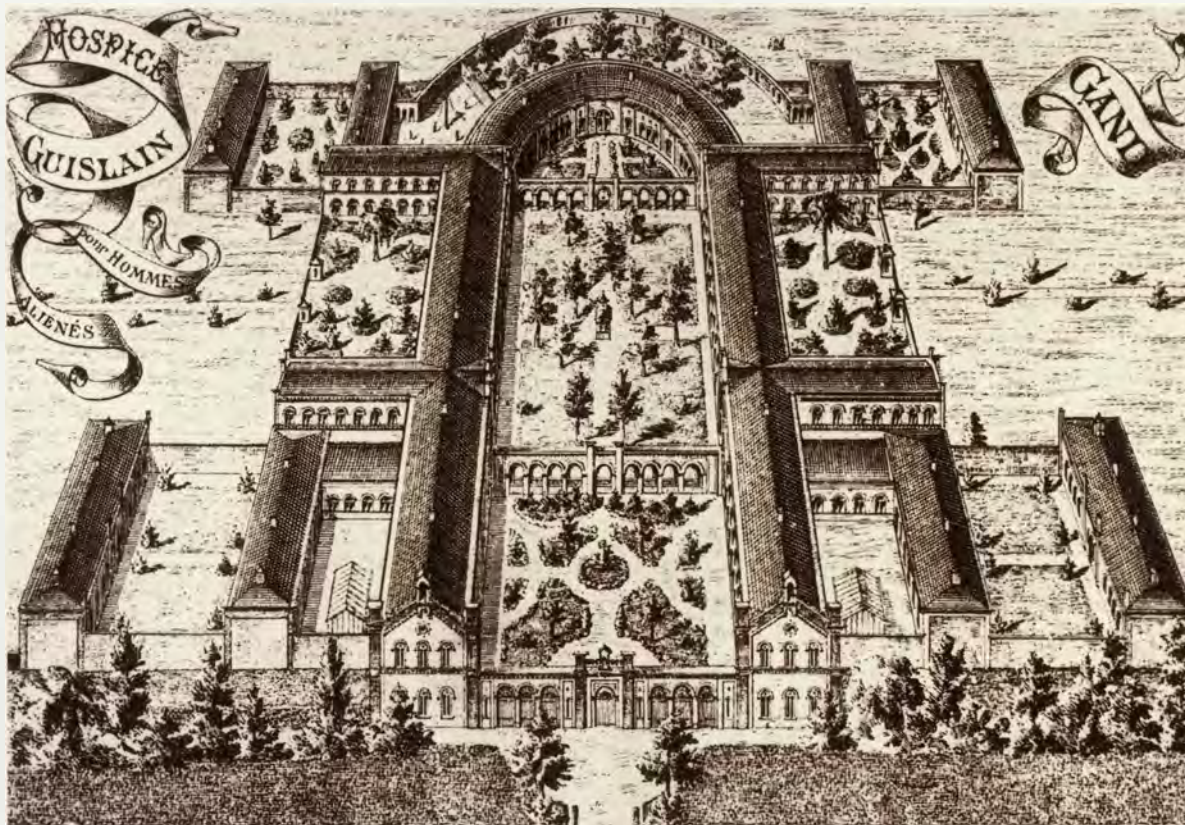
In de jaren zestig en zeventig komt er reactie op dit soort praktijken onder de vorm van de 'antipsychiatrie'. Deze stelt de geesteszieke als mens centraal en benadrukt het maatschappelijk bepaald zijn van psychiatrische aandoeningen.

In de recente psychiatrie komen de medische en de psychologische benadering samen. Men heeft nu meer inzicht in de complexe werking van de hersenen en de negatieve bijwerkingen van de medicatie kunnen beter worden opgevangen. Maar men hecht ook veel belang aan de psychische en sociale oorzaken van psychiatrische stoornissen.

Vandaag is een psychiatrische instelling niet meer 'het gesticht' aan de rand van de stad uit de tijd van Guislain of de geheimzinnige, gesloten instelling uit het begin van de twintigste eeuw. Hoewel men er nu meer dan ooit naar streeft de psychiatrische patiënt volwaardig deel te laten uitmaken van de maatschappij, bestaan er nog veel taboes over psychisch ziek zijn. Het Museum Dr. Guislain wil die vooroordelen in vraag stellen door deze bewogen geschiedenis te onderzoeken én naar buiten te brengen.

Het oude **Guislain-** **gesticht:**

het **belangrijkste** museumstuk

Plan psychiatrisch centrum Dr. Guislain

F. Giele, gravure uit: *De Broeders van Liefde 1807-1876*, 1957
(Collectie Museum Dr. Guislain)

De eerste **psychiater** en het eerste **gesticht**

Het imposante complex met het huidige *Museum Dr. Guislain*, *Psychiatrisch Centrum Dr. Guislain* en het *Vormingscentrum Guislain*, wordt in 1857 voltooid als het *Hospice pour hommes aliénés*, een realisatie waarmee Gent internationaal in de kijker loopt. Wat dan genoemd wordt als een grote stap in de humanitaire behandeling van psychisch zieken, zal in de volksmond 'het Guislaingesticht' worden – een woord met een vreemde bijklank. De geschiedenis van deze plek is dan ook nauw verbonden met het wel en wee van psychiatrie als medisch maar ook als maatschappelijk fenomeen.

De oprichter van het 'Krankzinnigengesticht', professor Joseph Guislain (1797–1860) is één van de voorlopers van de moderne psychiatrie. Hij is één van de eersten in ons land die de krankzinnigheid benadert als een ziekte die behandeld kan worden. In 1824 tekent hij een plan voor een krankzinnigenhospitaal waarmee hij een prijs behaalt in de *Société des Beaux Arts* te Brussel. In 1828 benoemt de stad Gent hem tot hoofdgeneesheer voor de krankzinnigen. Hij werkt eveneens mee aan het opstellen van de 'Wet op de behandeling van de krankzinnigen' van 1850. De behandeling van geesteszieken werd aan nieuwe, meer wetenschappelijke en meer humane voorschriften onderworpen.

Préau des enfants

Foto 1887

(Collectie Museum Dr. Guislain)

De huisvesting en verzorging van geesteszieken kent een bewogen geschiedenis. Voor de tijd van Guislain werden de geesteszieken opgesloten in de stadspoorten of in het Godshuis van Sint-Jan-ten-dullen. In 1773 worden de mannelijke geesteszieken overgebracht naar het Geraard de Duivelsteen en in 1828 verhuizen ze onder impuls van Guislain naar het Alexianenklooster. In 1851 beslist de Gentse gemeenteraad en de Commissie van Burgerlijke Godshuizen een nieuw en wetenschappelijk verantwoord krankzinnigengesticht te bouwen. Guislain kan zijn visie op psychiatrie in de praktijk brengen!

Voor de oprichting van een nieuw *gesticht* stelt Guislain verschillende voorwaarden. Het nieuwe gebouw komt buiten de stad, in een rustige omgeving. Men kiest de wijk ten noorden van de Brugse poortwijk. De plek is eigendom van de Commissie van de Godshuizen. Het terrein bedraagt ongeveer 9 ha. Het gebouw moet eveneens een indruk van rust, vrijheid en veiligheid oproepen. Daarom mag het slechts twee bouwlagen hoog zijn. Een groot deel van het terrein zal worden ingenomen door tuinen, velden en binnenplaatsen.

Cour d'entrée

Foto 1887
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Na verscheidene voorontwerpen wordt het uiteindelijke ontwerp van 1852 van de stadsarchitect Adolphe Pauli, in samenwerking met en volgens de richtlijnen van Guislain zelf, uitgevoerd. De werken, aangevat in 1853, duren meer dan twintig jaar, tot 1876. Het hospitaal is het eerste echte krankzinnigengesticht in ons land en geldt als een modelinrichting. Guislain wordt de eerste bestuurder van het gesticht dat in 1857 in gebruik wordt genomen. De ateliers, waaronder een schrijnwerkerij, een smidse, een kleermakersatelier en weverij, een schoenmakerij, een kledingmagazijn, een matrassenmakerij en een magazijn worden in 1866 bijgebouwd rondom de verschillende afdelingen.

Een afdeling voor *onzindelijken* (de termen die Guislain gebruikt voor het aanduiden van geesteszieken zijn totaal verschillend van het actuele medische jargon) en een hoeve worden respectievelijk links en rechts van de gesloten afdeling der *heftigen* bijgebouwd in 1875.

Boerderij

Foto 1930
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Nadat in 1928 twee branden ernstige schade veroorzaken, restaureert men de hoofdvleugels en hier en daar voorziet men deze van kleine aanbouwsels, onder meer voor trap, wc en dergelijke. Tevens bouwt men voor de hoofdingang een huis voor de geneesheer en een huis voor de aalmoezenier, richt men op de eerste binnenplaats een nieuwe kapel op en bouwt men ten oosten van het complex een watertoren. In de laatste decennia wordt de inrichting nog voorzien van diverse nieuwe paviljoenen. Ten noorden van het oude hospitaal ten slotte wordt in 1997 een volledig nieuw ziekenhuis gebouwd, dat momenteel nog steeds in uitbreiding is.

De patiënten worden van bij het begin verpleegd onder leiding van de Broeders van Liefde. De congregatie, gesticht door kanunnik Triest in 1807, verzorgt reeds de mannelijke krankzinnigen in het Gentse Geraard de Duivelsteen, waar Dr. J. Guislain in 1828 door kanunnik Triest benoemd wordt tot hoofdgeneesheer. Bij de ingebruikname van het nieuwe gesticht staat Guislain er op de verpleging toe te vertrouwen aan deze congregatie. In 1985 wordt de congregatie eigenaar van het gebouwencomplex.

Het oorspronkelijke grondplan getuigt van de harmonieuze wisselwerking tussen architect en arts. De ruimtelijke indeling van de symmetrische plattegrond is volgens de wetenschappelijke inzichten van Guislain terug te brengen tot een kruisvorm. Twee langwerpige vleugels omsluiten een ruime binnenplaats en worden ten zuidwesten afgesloten door een galerij met portiek en ten noordoosten door een halfcirkelvormige vleugel. Aan de buitenzijden bevinden zich verschillende haakse aanbouwsels, zogenaamde paviljoenen, volgens een symmetrisch grondplan. De werkplaatsen komen ernaast en in de jaren 1960 en 1970 wordt de inrichting nog verder aangevuld met enkele nieuwe gebouwen. Het terrein was vroeger volledig ommuurd, een tweede afsluiting, dicht bij de gebouwen, omsloot de moestuinen.

Het gebouwencomplex is opgetrokken in een eclectische stijl met vermenging van neoromaanse elementen (rondboogvensters en baksteenfriezen), neogotische stijl (pinakels) en neorenaissance (rondbooggalerij rondom binnenplaatsen). Het zeer verzorgde metselwerk, met gele bakstenen van Veurne en rode Boomse steen, is afgewerkt met knipvoegen. In de vensters werd gebruik gemaakt van ijzeren ramen en borstweringen, die zowel een decoratief als functioneel effect beoogden. De Commissie eiste tralies, Guislain van zijn kant vond tralies therapeutisch ongeschikt en zo zijn de ijzeren ramen die er gewoon uitzien eigenlijk tralies.

Voor Guislain moet de architectuur een veruitwendiging zijn van de visie op de behandelingswijze van de geesteszieken. Hij voorziet een strikte indeling met één afdeling per ziekte en geneesbaarheid, op zijn beurt ingedeeld in betalende en niet betalende patiënten, laatstgenoemde ten laste van de Commissie der Burgerlijke Godshuizen of armenzorg. Iedere afdeling bevat een hospitaal voor de behandeling, een tehuis voor ongeneeslijken, een huis voor morele en fysieke opvoeding, lagere school, ateliers voor handenarbeid en een isolatieplaats voor zieken. De vergaderplaatsen, de werkplaatsen en de klassen zijn ondergebracht op het gelijkvloers. De slaapzalen zijn ondergebracht op de bovenverdiepingen.

Het belang dat Guislain hecht aan de ruimten waarin de patiënten wonen, sluit aan bij zijn morele therapie waarin de opname in een instelling als een belangrijke therapeutische factor beschouwd wordt. Het oude psychiatrisch centrum is niet enkel architecturaal waardevol maar is ook een unieke getuige van een hoofdstuk in de geschiedenis van de waanzin. Het gehele complex wordt dan ook in 1999 door de Vlaamse Gemeenschap erkend als monument.

Het **Museum** Dr. Guislain: een **drieluik**

Educatieve prent

*Foto Ebergist De Deyne,
begin 20ste eeuw
(collectie Museum Dr. Guislain)*

De permanente collectie van het Museum Dr. Guislain bevat drie luiken.

Een eerste luik behandelt de geschiedenis van de psychiatrie. Hoe men in primitieve culturen waanzin aan de invloed van een boze geest toeschreef en in de Middeleeuwen de duivel uitdreef en heksen verbrandde en hoe de psychiatrie zich in de negentiende en de twintigste eeuw als wetenschap ontwikkelde, wordt in de permanente collectie rijkelijk geïllustreerd én beschreven.

Het tweede luik is de fotocollectie. Foto's vanaf 1860 tot nu over het leven in de psychiatrie illustreren de historiek van de psychiatrie en de veranderingen die ze onderging. Maar ook en vooral: foto's om de beeldvorming over geesteszieken en mensen met een handicap te illustreren en stereotypen te doorprikken.

Ten derde is er de collectie outsiderkunst. Deze evolueerde van een bescheiden verzameling met werk van mensen met een psychische problematiek naar een zeer uitgebreide collectie outsiderkunst. Dit ruimere begrip omvat het werk van kunstenaars die elk op een 'andere' manier met kunst bezig zijn.

Museum Dr. Guislain

De fotografen
Michael Bause
Evgen Bavec
Sibylle Bergemann
Rasso Bruckert
Anton Corbijn
Josef H. Darchinger
Uwe Düttmann en
Kai Zastrow
Hans Hansen
Gottfried Helnwein
Andreas Horlitz
Daniel Josefsohn
Nick Knight
Herlinde Koelbl
Olaf Martens en
Falk Schultze-Motel
Floris M. Neuss
André Rival
Olaf Schlote
Marilyn Stroux
Wolfgang Zurborn

Ontbrekende beelden

07.04.2001
01.07.2001

Jozef Guislainstraat 43 - 9000 GENT

tel. +32/(0)9 216 35 95 - fax +32/(0)9 216 35 35 - e-mail: museum.dr.guislain@fracarita.org
Openingsuren: dinsdag-vrijdag 10-17 uur - zaterdag-zondag 13-17 uur - gesloten op maandag
Met de steun van: Stad Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, de Vlaamse Gemeenschap

Affiche Ontbrekende beelden
Foto Anton Corbijn, 2001
(Affiche Museum Dr. Guislain)

Stephan Vanfleteren en Erwin Mortier

14 juli - 16 september 2002 Museum Dr. Guislain Gent

Jozef Guislainstraat 43 - 9000 Gent
tel. +32 (0)9 216 35 95 - fax +32 (0)9 216 35 35 - email: museum.dr.guislain@fracarita.org
di-13:10-17u - 16-20:13-17u - gesloten op maandag - openbaar vervoer: tram 1,30 of 11, halte Guislain

Mer de steun van:

Affiche Stephan Vanfleteren en Erwin Mortier
Foto Stephan Vanfleteren, 2001
(Affiche Museum Dr. Guislain)

Tijdelijke tentoonstellingen worden steeds vanuit deze drie invalshoeken opgebouwd. In de tentoonstellingen 'Bric a brac' (2001), 'Willem Van Genk, Maarschalk van de onoverwinnelijke legers' (2001) en 'Welkom de Stadshof' (zomer 2002) staat de outsiderkunst centraal. Tentoonstellingen als 'Ontbrekende Beelden' (2001) of 'Vanfleteren/Mortier' (2001) zoomen dan weer in op de fotografie terwijl 'Met Recht en Rede' (1997-1998) en 'Vastenheiligen, Wondermeisjes en Hongerkunstenaars' (1991-1992) een aspect van de geschiedenis van de psychiatrie belichten.

Sedert 1999 brengt het Museum Dr. Guislain tweejaarlijks een grote tentoonstelling waarin een bepaald thema vanuit deze drie invalshoeken benaderd wordt. In 2000 was dit 'Gestoorde Vorsten' en tot juni 2002 liep de tentoonstelling 'Het hoofd ten voeten uit'.

De **geschiedenis** van de psychiatrie

Met gekken, onnozelen, misvormden... wist men in de Middeleeuwen weinig raad. Soms werden ze te kijk gezet op kermissen, vaak werden ze naar de rand van de samenleving verbannen. Waren het immers niet allemaal duivelskinderen?

Magie, kruiden, keisnijdingen, aderlatingen, het plaatsen van bloedzuigers... Daarmee probeerde de volksgeneeskunde depressies, epilepsieaanvallen en andere psychische kwalen te lijf te gaan. Wanneer geen van deze middeltjes soelaas bood, waren er nog altijd de heiligen Cornelis, Dymphna en Hermes die misschien redding konden bieden. In de dolhuizen werden de gevaarlijke krankzinnigen ondergebracht, geboeid aan handen en voeten. De levensomstandigheden waren ronduit mensonterend.

Arc de cercle

Uit: *Henry Deville, Médecine pratique et populaire, Parijs*
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Laat in de achttiende eeuw begon men geestesgestoorden als geesteszieken te beschouwen. De weg naar de moderne psychiatrie lag open. In een snel tempo zouden therapieën, theorieën en nieuwe inzichten over de werking van de hersenen elkaar opvolgen. Pas in de jaren vijftig van de twintigste eeuw luidden psychofarmaca een echte revolutie in.

Een boeiende maar tragische geschiedenis, die in het eerste luik van de permanente collectie van het Museum Dr. Guislain uitvoerig in woord en beeld gebracht wordt.

Meisje met kluister

Foto genomen in Ivoorkust, 2001
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Beeld met kluister

Kanyok
(Collectie Afrikamuseum Tervuren)

Boeien voor de waanzinnigen

Tot in het begin van de negentiende eeuw ketende men geesteszieken in Europa vast in *dolhuizen* of *wesehuizen*. De boeien waarmee men Gentse krankzinnigen in de kelders van het Geraard de Duivelsteen vasthield, werden bewaard op de zolder van het psychiatrische centrum Dr. Guislain.

Ze vormden in 1986 één van de concrete aanleidingen om een museum van de psychiatrie, ondertussen het Museum Dr. Guislain, op te richten. Deze boeien vormen getuigen van het verleden om het actuele debat over geestelijke gezondheidszorg – wat is normaal en abnormaal en hoe gaan we er mee om – te stofferen.

Ook in de latere geschiedenis van de psychiatrie vinden we dwangmiddelen om agressieve patiënten te 'fixeren'. In de tijd van Guislain worden dit lederen riemen en dwangmoffen en ook in de psychiatrie van de twintigste eeuw vinden we dwangbuizen en isoleercellen. De hedendaagse psychiatrie oogt minder repressief door de opkomst van de psychofarmaca, hoewel men kalmerende medicatie evengoed als een 'chemische dwangbuis' kan beschouwen.

In andere culturen kluistert men de geesteszieken nog steeds vast. Het beeld van de zittende man met een houten blok aan zijn been is afkomstig van de Kanyok uit de Democratische Republiek Kongo. 'Dorpsgekken', die graag aan het koninklijk hof vertoeven, worden op die manier onder toezicht geplaatst.

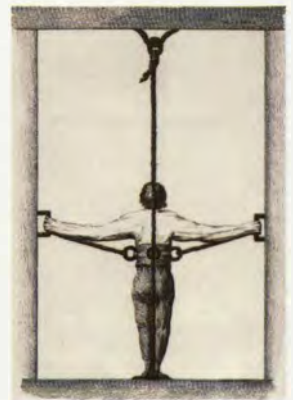
Lederen dwangmoffen

19de eeuw
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Ijzeren masker

Gravure uit: Rapport de la Commission chargée par Mr. Le Ministre de la Justice de proposer un plan pour l'amélioration de la condition des aliénés en Belgique et la réforme des établissements qui leur sont consacrées, Brussel, 1841
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Dwangmiddel

Gravure uit: J. Guislain, *Traité sur l'Aliénation mentale et sur les Hospices des Aliénés*, Amsterdam, 1826
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Antropometrische tafel
Eerste helft twintigste eeuw
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Antropometrische tafel

Deze tafel werd tot halverwege de twintigste eeuw gebruikt in de gevangenis van Leuven-Centraal om de afmetingen en de verhoudingen van het lichaam van de misdadiger vast te leggen. Men was er lange tijd vast van overtuigd dat criminaliteit, net zoals krankzinnigheid, een vorm van degeneratie was die men letterlijk op het lichaam zou kunnen aantreffen.

Het meten van lichamen heeft tot doel gemiddelden en verschillen in de lichaamsbouw van de bevolking in kaart te brengen. Er gaat echter bijzondere aandacht naar het meten van het hoofd en deze interesse heeft een lange voorgeschiedenis.

In de negentiende eeuw is men op zoek naar een objectieve basis voor een wetenschap over de mens. De negentiende-eeuwse antropometrie meet het lichaam en vooral de schedel en koppelt hieraan conclusies over psychische eigenschappen. Het uiterlijk wordt ontcijferd om meer aan de weet te komen over het innerlijk.

De Weense arts Franz Jozef Gall legt in het begin van de negentiende eeuw het verband tussen de uitstulpingen op de schedel en de persoonlijkheidskenmerken. Hierbij gaat hij ervan uit dat de bouw van hersenen – die verantwoordelijk zijn voor het gedrag en de karaktereigenschappen – weerspiegeld wordt in de bouw van de schedel. Sterk ontwikkelde vermogens kan men op die manier vaststellen door de schedel te betasten, op zoek naar bijvoorbeeld talen- of wiskunde knobbels. De schedelleer of frenologie heeft een invloed gehad op de prille psychiatrie.

De negentiende-eeuwse psychiatrische handboeken en tijdschriften zijn rijkelijk geïllustreerd met tekeningen en later foto's van patiënten. Men veronderstelt immers een verband tussen de uiterlijke verschijning van de patiënt en de psychische aandoening waaraan deze lijdt.

De Italiaanse psychiater Lombroso schrijft in 1871 het boek 'L'Uomo delinquente' dat aanleiding is tot uitgebreide onderzoeken op het gebied van lichamelijke degeneratie en erfelijkheidskenmerken. Lombroso is op zoek naar uiterlijk waarneembare tekenen van misdadigheid.

Dit vreemde instrument, deze tafel, is een overblijfsel van de ijdele hoop om psychische eigenschappen en afwijkingen uit de bouw van het lichaam en het hoofd af te lezen.

Frenologische kop
Begin 19de eeuw
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Getrepaneerde schedel

Getrepaneerde schedel

Een schedel trepaneren is er een opening in maken met een boor. Deze ingreep raakt enkel het bot en niet de hersenen. Dit gebruik vinden we terug in zeer uiteenlopende culturen en tijdperken.

Reeds in het neolithisch tijdperk trepaneert de medicijnman. De bedoeling hiervan was magisch-therapeutisch: door het hoofd te openen biedt men aan boze geesten een uitweg. Boze geesten in het hoofd kunnen immers de oorzaak zijn van hoofdpijn, epilepsie of waanzin.

Hippocrates, de grondlegger van de westerse geneeskunde schrijft trepanatie voor als therapie bij schedelbreuken of al dan niet ontstoken wonden op de schedelhuid. Deze therapeutische toepassing vinden we in Europa gedurende de Middeleeuwen tot in de zeventiende en achttiende eeuw. De afgebeelde schedel is uit die laatste periode afkomstig.

Ook nu past men de schedeltrepanatie nog toe, in Afrika maar ook in westerse landen waar men trepanatie ziet als een ultieme vorm van body piercing. Bovendien neemt men aan dat een opening in de schedel de bloedtoevoer naar de hersenen stimuleert, wat de levensenergie en het welbevinden zou verhogen.

Trepanatie

Gravure uit: Nouvelle Iconographie de la Salpêtrière, Parijs (Collectie Museum Dr. Guislain)

De videovervormingsmethode

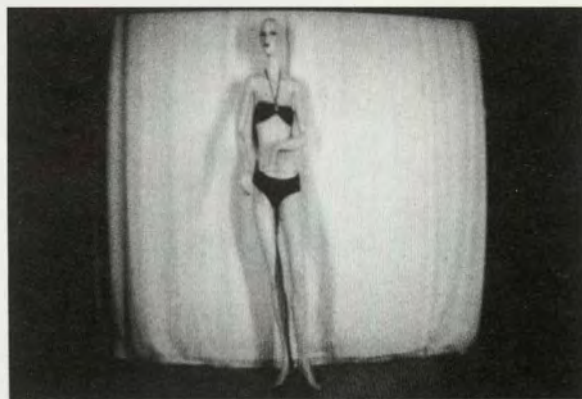
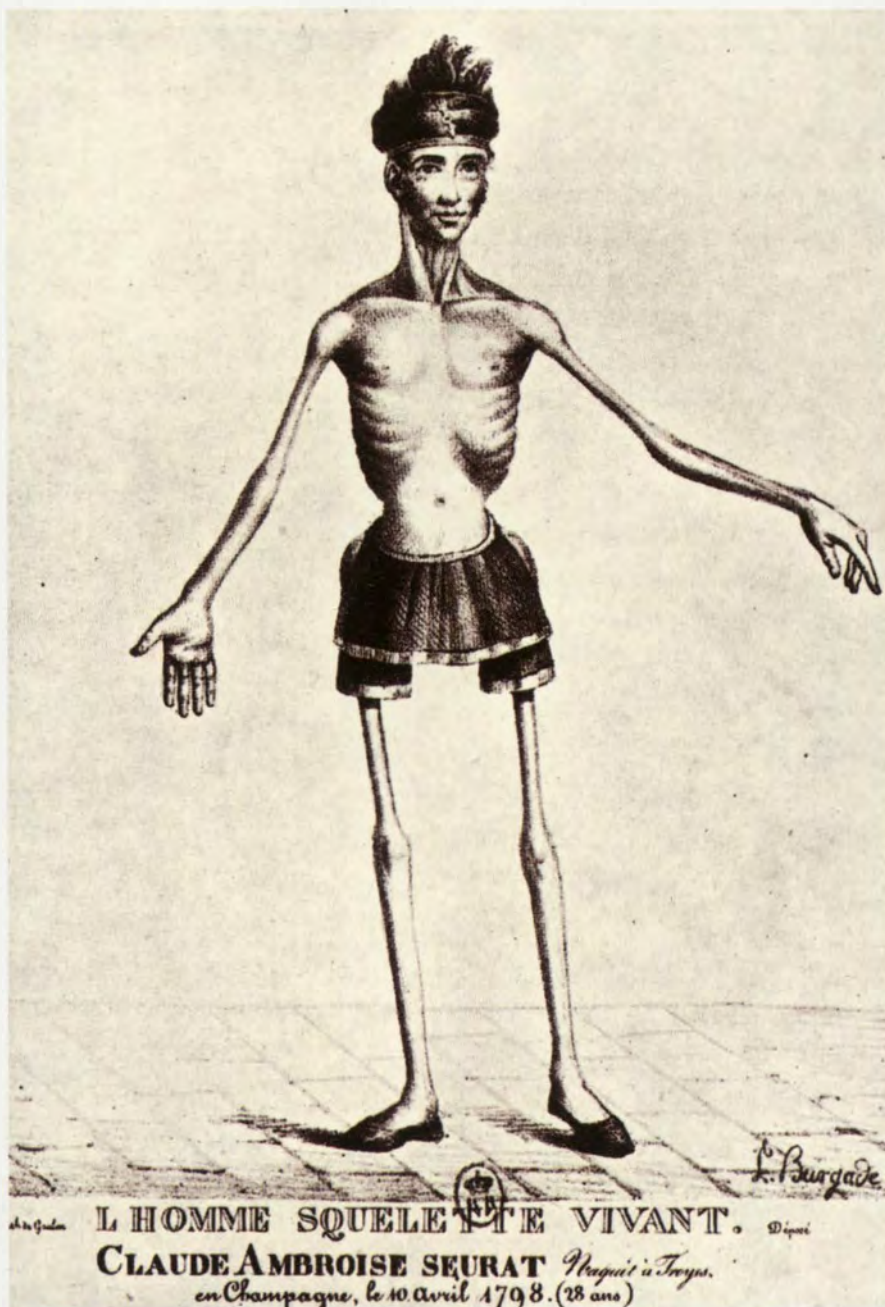
De videovervormingsmethode wordt gebruikt in het onderzoek naar het lichaamsbeeld. De proefpersoon of patiënt kan zichzelf op een televisiescherm zien. Dit beeld kan vervormd worden zodat men zichzelf slanker of dikker ziet dan men in werkelijkheid is. Door aan een knop te draaien kan men dit beeld bijstellen. Deze techniek gebruikt men bijvoorbeeld bij patiënten met anorexia nervosa, die vaak een verkeerd beeld van hun eigen lichaam hebben. Men vraagt hen dan om op de monitor het vooraf vervormde beeld van zichzelf zodanig te corrigeren tot het overeenkomt met de werkelijke lichaamsafmetingen. In het Museum Dr. Guislain kan u deze methode zelf proberen.

Claude Ambroise Seurat, geboren in 1798, levend skelet

Litho naar I. Burgode,
in: Aesculape, 1826
(Collectie Museum Dr. Guislain)

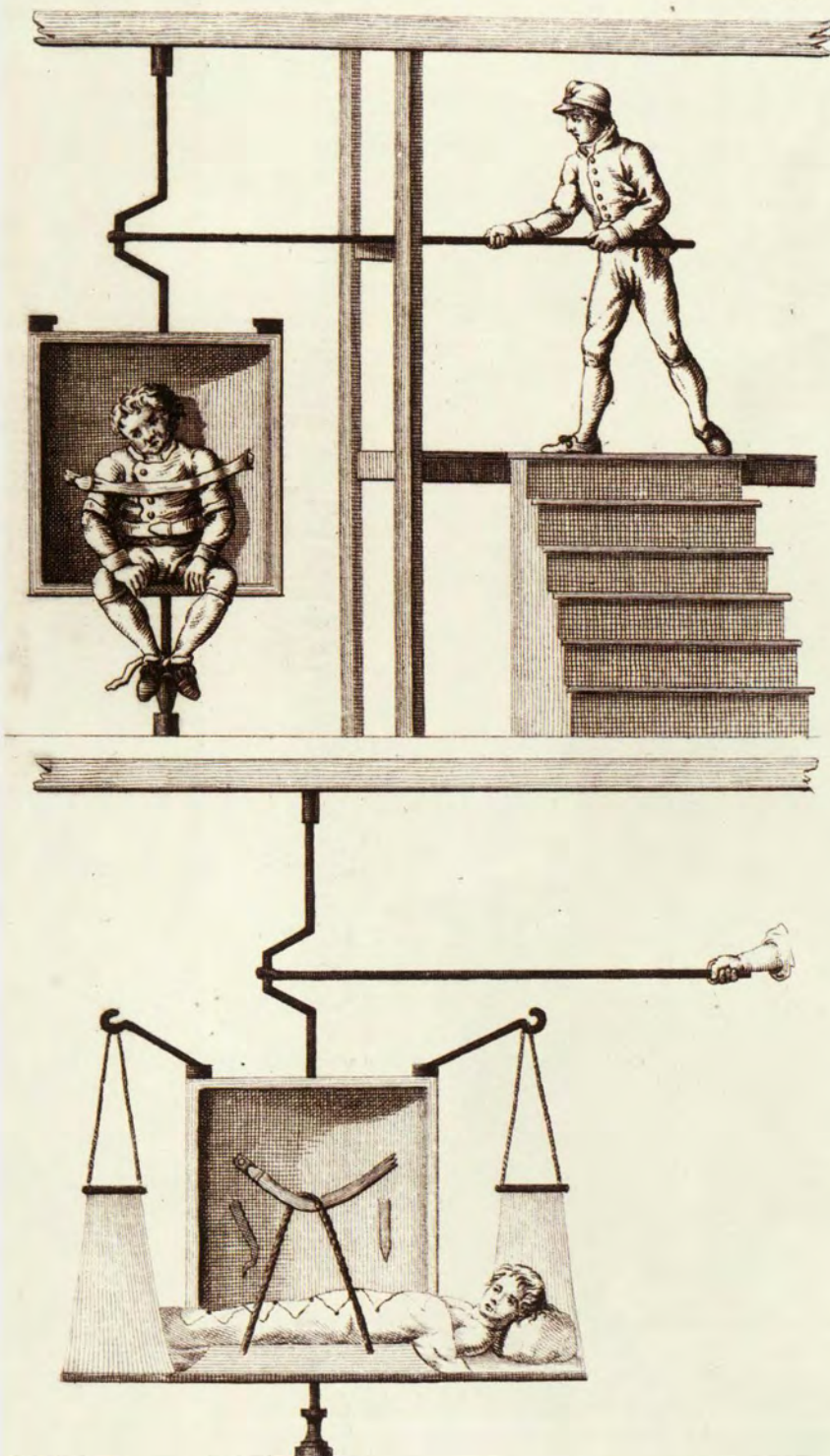
De videovervormings- methode

Methode ontwikkeld door Allebeck,
Hallberg en Espmark, 1976
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Anorexia nervosa, soms ook met de term magerzucht aangeduid, komt in onze samenleving vrij frequent voor. Wellicht is het een teken van onze tijd, de impact van bepaalde ideaalbeelden uit mode en popcultuur. Maar hongeren, vasten of het weigeren van voedsel komt in de loop van de geschiedenis onder verschillende gedaantes voor. Tijdens de Middeleeuwen zijn er religieuze vrouwen die extreem vasten om zo hun geloof intens te beleven. Later zien we magerte en hongeren als spektakel opgevoerd. 'Levende geraamtes' stellen zichzelf tentoon op jaarmarkten en kermissen en proberen munt te slaan uit hun uitzonderlijke toestand. Vooral in de negentiende eeuw is deze vertoning van buitengewoon magere personen populair. Omstreeks de eeuwwisseling genieten de 'hongerkunstenaars' grote populariteit. Zij laten zich zonder voedsel wekenlang in een kooi opsluiten. Het sensatiebeluste publiek kan zich tegen betaling aan hen vergapen. Aan het eind van de negentiende eeuw zal anorexia nervosa als een ziektebeeld geïntroduceerd worden.

Van hongeren als geloofsbeleving tot magerte als ziekte, het is een van de geschiedenissen die in de permanente collectie van het Museum Dr. Guislain aan bod komt.

Rotatietherapie

Deze afbeelding komt uit een van de boeken van Joseph Guislain. Het is een illustratie van een merkwaardige zoektocht die de pionier Guislain ondernam. Op een bepaald moment onderzoekt hij of snel ronddraaien een gunstige invloed uitoefent op het centrale zenuwstelsel. Hij maakt hiervoor gebruik van deze rotatiemachine.

In zijn boek *Traité sur l'Aliénation mentale et sur les Hospices des aliénés* uit 1826 beschrijft Guislain het effect van de rotatie als volgt: 'Wanneer een man in goede gezondheid wordt onderworpen aan de rotatiebeweging, is het eerste verschijnsel waarvan hij zich bewust wordt een onaangenaam gevoel in het voorhoofd en de maagstreek. De spraak is verward. Het ademen verloopt pijnlijk en een onbeschrijflijke gewaarwording laat zich in alle ledematen voelen. Al snel komt er misselijkheid op, gevolgd door braken.' Guislain zal deze rotatietherapie als praktijk vrij snel veroordelen: ze heeft niet het minste effect op het genezen van waanzin.

Hoewel dit soort 'therapieën' nu eerder afschuw en lachlust dan begrip wekken, is het idee dat eraan ten grondslag ligt verre van bespottelijk. Guislain probeerde immers op een weliswaar vreemde manier de hersenen te beïnvloeden, en via de hersenen het gedrag. Ook in de hedendaagse psychiatrie gaat men de werking van de hersenen en het centrale zenuwstelsel beïnvloeden door het toedienen van medicatie. Maar zoals u merkt: er is een hele weg afgelegd tussen het begin van de psychiatrie en nu.

Rotatiestoel

Gravure uit: J. Guislain, *Traité sur l'Aliénation mentale et sur les Hospices des Aliénés*, Amsterdam, 1826
[Collectie Museum Dr. Guislain]

Patiënte met hysterisch spasme in het gezicht

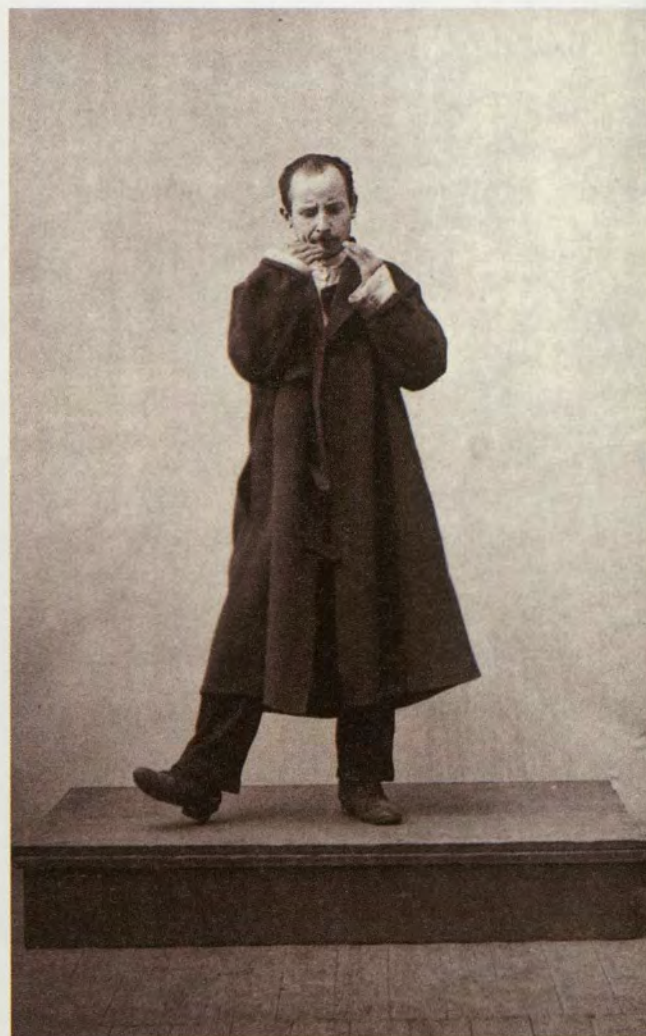
Foto Haren Noman uit:
*Nouvelle Iconographie de
la Salpêtrière*, deel 4, plaat 3
Parijs 1891
(Collectie Museum Dr. Guislain)

**Patiënt met starzucht
veroorzaakt door
melancholie**

Foto A. Londe uit:
*Nouvelle Iconographie de
la Salpêtrière*, deel 3, plaat 20,
Parijs
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Ingebeelde koningin

Foto uit: Dr. W. Diamond, *On the
Application of Photography &
Mental Phenomena of Insanity*,
1856
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Psychiatrie en **fotografie**

Psychiatrie heeft iets met fotografie. Het is dan ook niet toevallig dat een tweede luik van de vaste collectie van het Museum Dr. Guislain gewijd is aan de fotografie. In 1996 haakte het museum in op een in de psychiatrie en zeker in de psychiatrische kliniek Dr. Guislain bestaande traditie om de fotografie een centrale plaats te geven.

De Gentse kliniek stond met die aandacht helemaal niet alleen. In 1850 al besliste de Schotse 'psychiater' Dr. Diamond zijn handboeken niet langer met gravures, maar wel met foto's te illustreren. Foto's hadden voor hem die meerwaarde dat ze op een 'objectievere manier' deden kijken naar de psychisch zieke. De ambitie lag zelfs verder: foto's konden de jonge wetenschap op weg helpen naar het vinden van echte 'types' in de psychiatrische ziektebeelden.

De eerste reeksen over het Gentse 'Hospice Guislain' dateren van 1860. Een tweede reeks is van 1887: een model-inrichting maakt zich via foto's aan de buitenwereld bekend. In 1930 werd een nieuwe en belangwekkende reeks gemaakt die leven en werken in de psychiatrie toonde. Het museum stelde zich tot opdracht om deze traditie verder te zetten. Aan twee Belgische topfotografen, Lieve Blancquaert en Michiel Hendryckx werd gevraagd om het leven in de psychiatrie anno 1996 te fotograferen. *Gezocht gezicht* werd een opgemerkte tentoonstelling. Allereerst slaagden beide fotografen er in op een persoonlijke manier 'leven in de psychiatrie' in beeld te brengen.

Daarenboven vertelde hun manier van fotograferen iets over de 'nieuwe tijden' die in de 'oude psychiatrische gestichten' waren aangebroken. Gemengd, met inspraak van patiënten, meer gericht naar de samenleving... zijn sleutelbegrippen geworden. Daarenboven werkten de patiënten met hun eigen fotoatelier Meander mee aan de tentoonstelling. Een publicatie werd verzorgd. De beide fotoreeksen werden door het museum aangekocht en maken sindsdien deel uit van de fotocollectie. Het was meteen duidelijk dat de opdracht – aan een gerenommeerd fotograaf vragen om zijn visie op psychiatrie in beeld te brengen – herhaald zou worden. Traditie én actualiteit zijn hier als hand en handschoen.

Portret

Foto Ebergist De Deyne,
begin 20ste eeuw
(Collectie Museum Dr. Guislain)

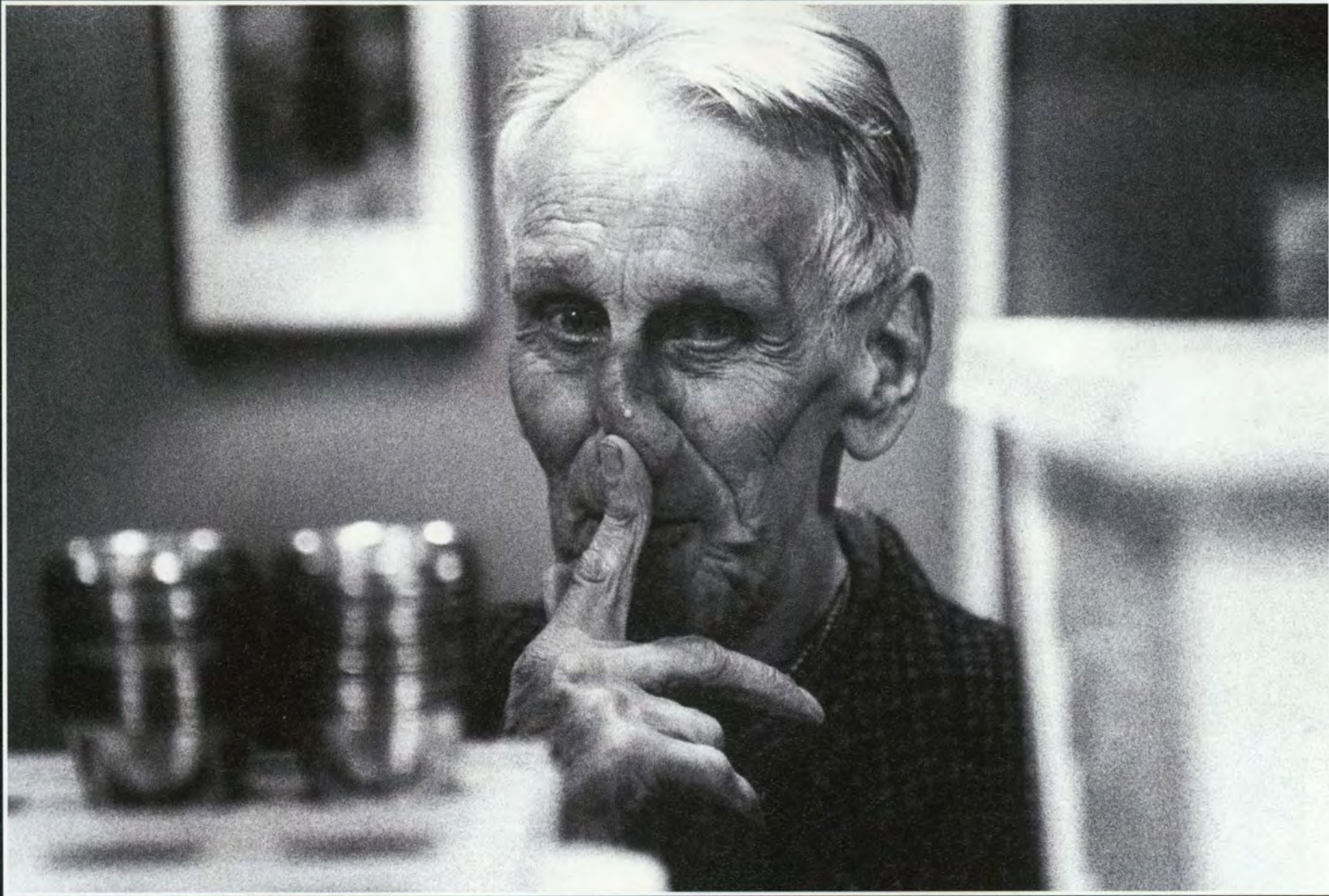

Gezichtskarakteristieken

Foto Ebergist De Deyne, begin
20ste eeuw
(Collectie Museum Dr. Guislain)

J'ai vingt et un ans!

Portret

Foto Michiel Hendryckx n.a.v. de tentoonstelling *Gezocht gezicht*, 1996
(Collectie Museum Dr. Guislain)

'Street Arabs in Sleeping Quarters'

Foto Jacob Riis uit: *How the other half lives*, 1901
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Het museum hecht ook groot belang aan foto's in de marge van de psychiatrie. Wanneer bepaalde foto's getuigen van belangrijke bedreigingen op vlak van geestelijke gezondheid, zijn ze als document in de verzameling zeer gewaardeerd. Zo bezit het museum een collectie laat-negentiende-eeuwse foto's van de Deense New Yorker Jacob Riis die als geen ander de ziekmakende omstandigheden portretteerde waarin emigranten in de Lower East Side van Manhattan probeerden te leven. Honderd jaar later leverde de Nederlandse antropoloog en fotograaf Teun Voeten opnieuw een voor ons museum belangrijke bijdrage. Nadat in de jaren tachtig vrij abrupt een aantal grote psychiatrische instellingen werd gesloten in de staat New York werden nogal wat patiënten dakloos; velen zochten een onderkomen in niet gebruikte metro- of treintunnels. Teun Voeten leefde met hen mee. Zijn boek en fotoreeks *Tunnelmensen* zijn er het beklijvend resultaat van.

In 2001 vroeg het museum aan de fotograaf Stephan Vanfleteren om de geestelijke gezondheidszorg anno 2001 in beeld te brengen. Hij maakte foto's, Erwin Mortier, medewerker van het museum en gelauwerd auteur, schreef er tekst bij. Het was verrijkend voor het museum om in dit artistieke proces ondersteunend te kunnen optreden.

Naast deze verzameling, vindt het museum het erg belangrijk om tweejaarlijks samen met het psychiatrisch centrum Dr. Guislain een fotowedstrijd over een thema in verband met geestelijke gezondheid te organiseren. De prestigieuze prijs (2.500 euro) onderstreept mee het belang dat het psychiatrisch centrum hecht aan hoe het anders-zijn in beeld gebracht wordt. De jonge kunstenaar Elke Boon won de wedstrijd in 2001.

Het is stimulerend om dit initiatief samen te nemen met de medewerkers van het psychiatrisch centrum omdat zij volop geconfronteerd worden met mensen met groot psychisch leed en de maatschappelijke reactie daarop, met de gunstige en minder gunstige gevolgen van beeldvorming over psychisch ziek-zijn.

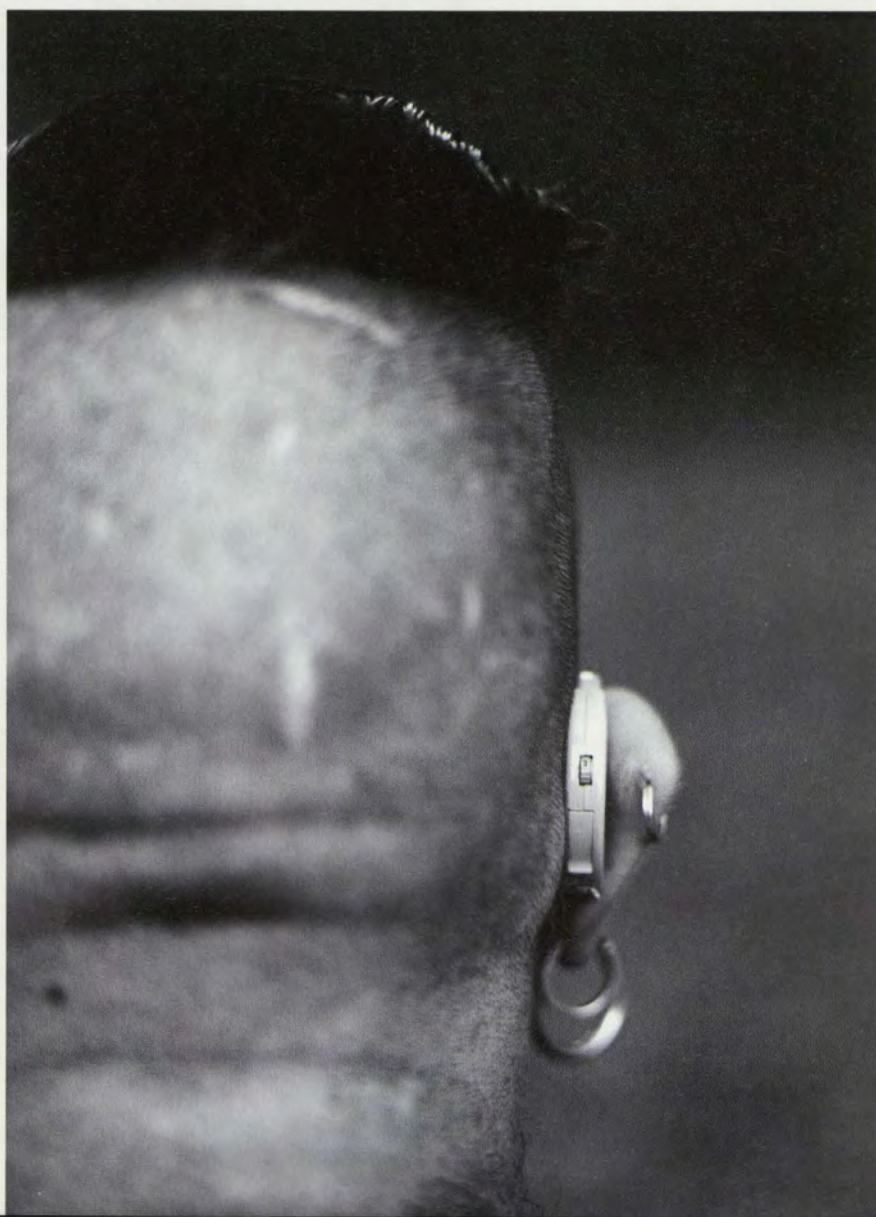
**Kathy met de katten in
haar bunker**

Foto Teun Voeten uit:
Tunnelmensen, 1996
(Collectie Museum Dr. Guislain)

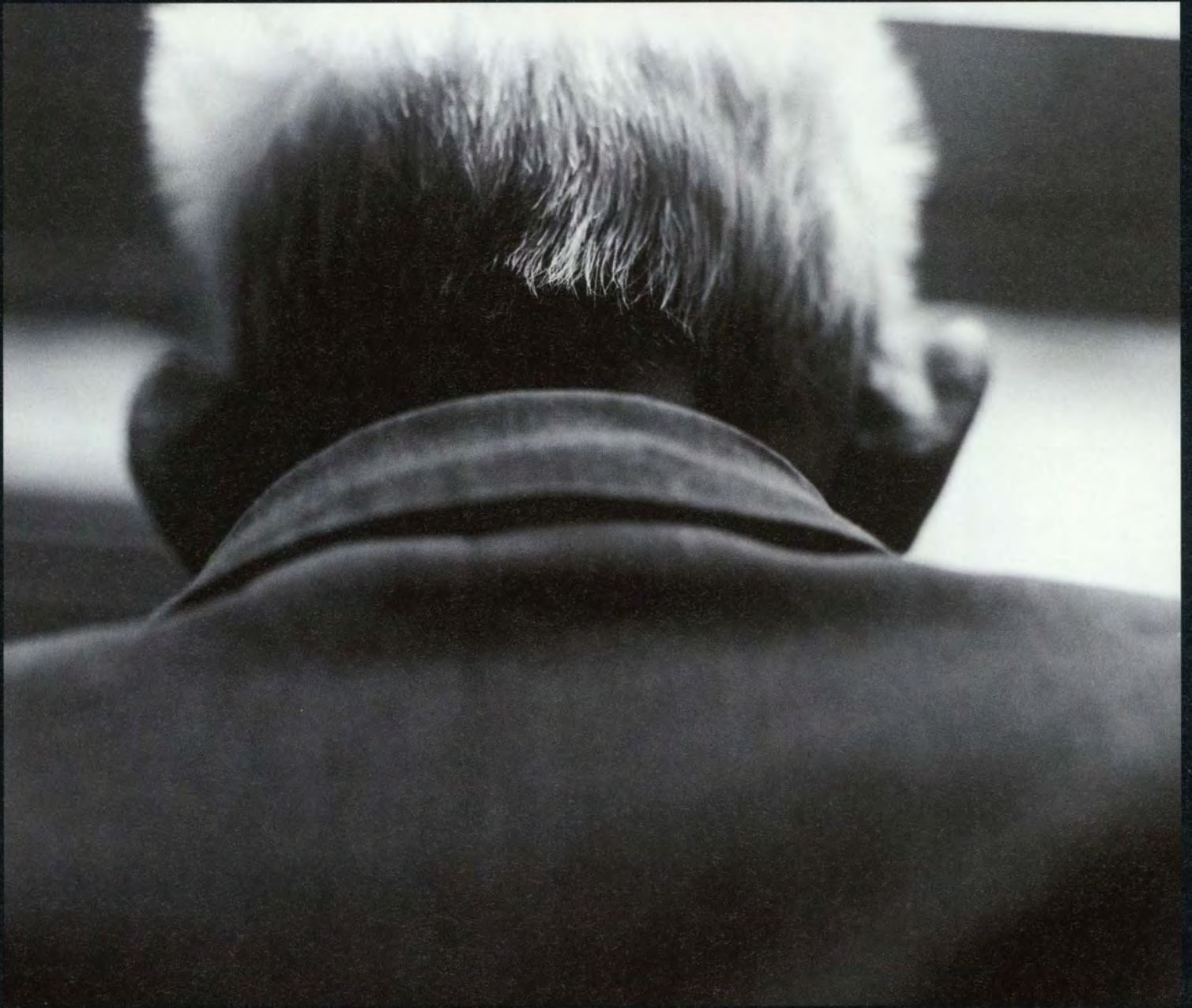
Zonder titel

*Foto Stephan Vanfleteren n.a.v.
tentoonstelling Stephan Vanfleteren
& Erwin Mortier, 2001
(Collectie Museum Dr. Guislain)*

Zonder titel

*Foto Stephan Vanfleteren n.a.v.
tentoonstelling Stephan Vanfleteren
& Erwin Mortier, 2001
(Collectie Museum Dr. Guislain)*

pag. 28-29

Zonder titel

Foto's Stephan Vanfleteren n.o.v.
tentoonstelling Stephan Vanfleteren
& Erwin Mortier, 2001
(Collectie Museum Dr. Guislain)

Broeder Ebergist, Meisje dat tegen haar hoofd tikt

“De fotograaf zal op de knieën gezeten hebben. Het kan niet anders. Zijn toestel staat niet hoger dan het zitvlak van de stoel. Het toestel staat op een statief, want het rechterbeen van het meisje is een veeg bewegingsonscherpte, dat wijst op een stabiel toestel en een bewegend meisje. Het meisje kijkt niet naar het toestel, maar ze kijkt ook niet ongelukkig, er is geen gespannen relatie, zij doet haar ding, de fotograaf maakt de foto. De linkerschoen is dichtgemaakt met een uitgerafeld stukje touw, de stoel is mooi vakwerk, de achtergrond met de ton en de bloemen en de afsluiting tonen aan dat er daar handige kerels aan het werk zijn. De foto is niet echt scherp, maar we zien dat de elementen in de voor- en achtergrond nog onscherper zijn. Uit de techniek van dit beeld kunnen we afleiden dat er aandacht besteed werd aan deze patiënt, al was het maar om haar te fotograferen.

De foto maakt deel uit van het archief van broeder Ebergist De Deyne. Hij fotografeerde de binnenkomende patiënten en het valt ons op dat hij het doet voor verschillende decors en in verschillende omstandigheden. Zijn fotografie was geen bandwerk.”

Johan De Vos

Portret

*Foto Ebergist De Deyne,
begin twintigste eeuw
(Collectie Museum Dr. Guislain)*

Man op het lage stoeltje

"Hij zit niet echt vast. Ik heb zo de indruk dat hij wacht op de foto om weg te gaan. Met zijn hoge schoenen aan en het tasje op zijn buik lijkt hij klaar om naar buiten te gaan. Zijn mond is echt toe, gespannen, zijn haar hoog opgekamd, de oren een beetje uitstaand en laag, de ogen pierend. De mannen in de achtergrond zijn er ook, ze lijken veel ouder dan hem en zij, zij zitten wel vast, ze hebben hun werk, ze hebben zich gevoegd in hun situatie.

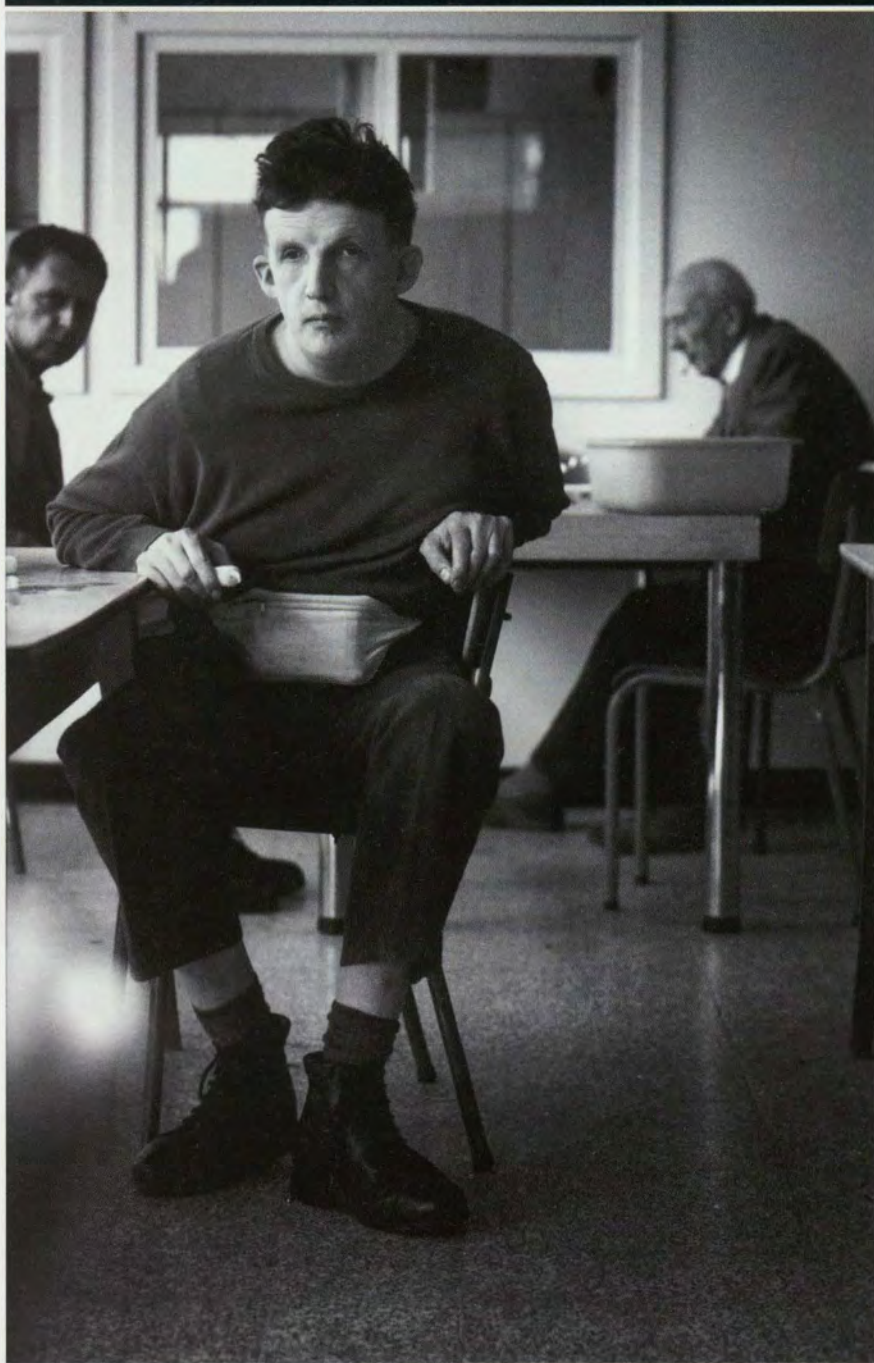
De fotograaf was zichtbaar aanwezig. Het is Lieve Blancquaert, een jonge vrouw. Ze had haar toestel op een statief gezet en met een kleine telelens fotografeert ze de man nu vanop een nogal grote afstand. Deze afstand schept ook letterlijk enige afstandelijkheid, het is niet normaal om binnen iemand ten voeten uit te bekijken, om dat te doen moet men achteruit kunnen. Dit is gebeurd en dit is de eigenheid van deze foto. De man ziet de fotograaf, via het objectief kijken ze naar elkaar. Maar zijn ogen kijken niet recht, ze zijn dof en kijken zelfs een beetje naast het objectief. Dat is gênant, de man lijkt me een beetje willoos, de dingen overkomen hem, en daar zijn we getuige van.

Ook deze foto werd vanuit een laag standpunt genomen, ook hier heeft de fotografe zich gebukt, ze toont niet alleen de dingen boven tafel, maar ook zijn voeten (en we zien een kleine kwetsuur aan zijn been). De foto werd gemaakt bij het natuurlijke zijdelingse licht, de ramen, stoelen en tafels plaatsen de man in een haaks decor, zonder veel perspectief. Vooraan onder zijn rechterknie is er een onscherpe vlek in beeld alsof de fotografe haar vinger voor het objectief hield. Onscherpheid beklemtoont de scherpheid. Hij is scherp. De fotografe koos hem."

Johan De Vos

Portret

Foto Lieve Blancquaert n.a.v.
tentoonstelling *Gezocht gezicht*,
1996
(Collectie Museum Dr. Guislain)

'Dortoir des déments'

Foto 1887

(Collectie Museum Dr. Guislain)

Dortoir des Déments

"Er is ook nog een oude reeks foto's van 1887. Het zijn vijftientig prentkaarten die een beeld moesten geven van de instelling, maar tevens ook reclame maken, misschien om meer klanten te werven, misschien om de mensen gerust te stellen, misschien omdat er altijd van die reeksen gemaakt werden. Maar goed, de foto's bestaan en hoe oud ze ook zijn, het is alsof we de dingen in beeld herkennen.

Ik tel zeventien bedden. Acht aan de ene kant en negen aan de andere kant. De foto is iets minder symmetrisch dan ze lijkt. Het pad gemaakt door de tapijtloper leidt recht naar de boog met het kruis, dat is de terminus en er staat een cirkel boven. Het punt. De zon schijnt door de ramen, ze werpt bogen met licht tot op de vloer en de looper in het midden. De ruimte is hoog, de muren kaal en er liggen tapijtjes tussen de bedden, ze werden er als het ware gespannen tussen de poten. Naast de tapijten is er een plankenvloer en ik kan niet anders dan daar geluid bij denken. Het knarsen van hout.

De bedden zijn opgemaakt, het is dag, de patiënten zijn elders, tegenover de donkere chaos van de nacht staat de ordentelijke lichtheid van de dag. Alles wordt dan gelijk en gelijnd, zoals in het leger, de lakens gestrekt, de hoofdkussens opgeschud, de bedden gelijnd, de grond schoongeveegd. Een ziekenhuis meet men nog altijd aan zijn aantal bedden, zieken vinden daar hun ultieme plek. Bedden zijn de rustplaats en de plek waar men zichzelf verliest, waar de dromen komen, waar de intimiteit het grootst is, waarin veel mensen uiteindelijk geboren worden en sterven. De foto toont de slaapzaal, de samenshoring van bedden en we kijken er met een zekere verscheurdheid naar. Wat we zien is de aanvang, het witte eerste blad van een boek, de nog lege ruimte, de verwachting."

Johan De Vos

Zonder titel

Foto Michiel Hendryckx n.a.v.
tentoonstelling Gezocht gezicht,
1996
(Collectie Museum Dr. Guislain)

De man die wijst met zijn linkerhand

“Die handen altijd. Twee mannen, de eerste kijkt van dichtbij naar binnen, de andere stapt achter hem en maakt met de linkerhand een half wijzende, half verwijlende beweging. De hand centraal in beeld, vertolkt poëzie, onbegrijpelijkheid, korthed, aandacht, het leven van een man. De foto is getekend met zwart en wit: het zwarte vierkant als diepte, de zwarte silhouetten van de gezichten, de zwarte onregelmatige rand van de foto, tegenover de witte sokken en vooral de witte muur.

De fotograaf is zeker professioneel. Het is Michiel Hendryckx. Hij is de fotograaf van de krant, maar tegelijk een romantische, gevoelige jongen, die in de kleine dingen nog altijd het grote herkent, die meeleeft met al wat leeft en in die vibratie anderen doet trillen. Hij kent het instituut al lang, tien jaar geleden fotografeerde hij er al, en deze keer weer, met een grote betrokkenheid, inhoudelijk van dichtbij. Hij is lief.”

Johan De Vos

Acromegalie (ziekelijke vergroting van de lichaamsuiteinden)

Foto A. Londe, uit: *Nouvelle Iconographie de la Salpêtrière*, deel 1, plaat 35, Parijs (Collectie Museum Dr. Guislain)

Willem van Genk, Project Asberry II

Olie op bordkarton, ca 1970 (Collectie Stichting De Stadshof, bruikleen aan Museum Dr. Guislain)

Een Spanjaard met migraine

"Kijk, dit is Meneer M.C. Hij is 45 jaar oud, Spanjaard, en heeft last van hevige hoofdpijn. In zijn thuisland kon geen enkele arts een oorzaak vinden. Iemand moet hem ten slotte vanuit Spanje naar Parijs hebben gezonden, naar het hospitaal Salpêtrière. Zie hem daar staan, aan de poort, briefje met de wegbeschrijving in de hand, onzeker of hij wel aan het juiste adres is. Het is het voorjaar van 1888. Ruim een eeuw later zal op dezelfde plaats een ambulance in allerijl het verhakkelde lichaam van prinses Diana binnenbrengen. Om de poort troepen dan persfotografen samen. Dat kan Meneer M.C. allemaal niet bevroeden. Wel krijgt ook hij, niet hier aan de straatkant maar binnen, met fotografen te maken.(...)"

Meneer M.C. heeft vandaag een afspraak met dokter Jean-Martin Charcot, een van de vele leermeesters die Freud van buskruit hebben voorzien. In de microkosmos der nerveuze aandoeningen achter de muren van Salpêtrière vormt de dokter het onbetwiste, stralende middelpunt. Zijn leerlingen spreken hem bewonderend aan met 'Notre Maître'. Zijn concurrenten noemen hem niet zonder afgunst de Napoleon der Neurosen.

Hijzelf is gebiologeerd door aandoeningen die ogenschijnlijk geen lichamelijke oorzaak hebben: verlammingen, verstarringen, onverklaarbare pijnen en littekens waar nooit wonden waren. Er moest in de mens iets zijn, noem het zijn ziel of psyche, zijn geheugen of verleden, dat lichamelijke stoornissen oproept. Misschien iets in de hersenen, maar dat blijft giswerk. Scanners zijn er niet. Een paar heuveltoppen verder moeten Pierre en Marie Curie de radiologie nog uitvinden. Charcot kan alleen voortgaan op wat de zieke hem vertelt, meestal zonder daar veel wijzer van te worden. Hij heeft ook het lijf van zijn patiënten: zwijgend, massief, frontaal. Zolang het nog leeft niet veel meer dan een slecht leesbaar oppervlak."

Erwin Mortier

Outsiderkunst

Het derde luik in de collectie van het Museum Dr. Guislain is de outsiderkunst. Deze term duidt de spontane en onconventionele kunst aan van kunstenaars die buiten het professionele kunstcircuit werken. Het werk van een 'buitenstaander' sluit niet echt aan bij welke traditie dan ook in de westerse kunst of andere leidende kunstcultuur. Meestal is de outsiderkunstenaar autodidact en werkt hij vanuit een dwangmatige behoefte, voor zichzelf, niet voor derden. Om het werk van een professionele kunstenaar te begrijpen moet je weten welke positie hij wil innemen ten opzichte van het gezaghebbende canon. Om het werk van een spontane kunstenaar te begrijpen moet je zijn biografie, zijn dromen en fascinaties kennen.

Deze collectie groeide uit een kleine verzameling met beeldend werk van mensen met een mentale handicap en psychiatrische patiënten die artistiek begaafd zijn. Omdat het Museum Dr. Guislain net de grenzen tussen 'normaal' en 'abnormaal' wil doorbreken, werd gekozen voor het ruimere begrip outsiderkunst. Deze term doet immers geen uitspraak over de normaliteit van de kunstenaar.

In 2002 kende de outsiderkunstcollectie van het Museum Dr. Guislain een enorme uitbreiding. De belangrijke collectie van de Nederlandse Stichting Collectie De Stadshof kreeg een nieuw onderdak in Gent. Deze topcollectie die meer dan zesduizend stukken telt, werd aan het publiek voorgesteld in de zomer en kreeg sindsdien een vaste plaats in twee nieuwe zalen van de permanente collectie van het museum.

**Willem van Genk,
Cubaanse luchthaven**
Mixed media op bordkarton,
ca 1975
(Collectie Stichting De Stadshof
bruikleen aan Museum Dr. Guislain)

Keizer Karel 1500-2000 stelt voor

GESTOORDE VORSTEN

26 november 1999 - 31 mei 2000 - Info tel.: +32 9 216 35 95

Museum Dr. Guislain - J. Guislainstraat 43 9000 Gent

Keizer Karel 1500-2000. Een rijk waar de zon niet ondergaat.

Joris Coudeville, zelfportret als prins carnaval

Joris Coudeville is de maker van het beeld van de affiche van de tentoonstelling *Gestoorde vorsten*. Hij was toen laatstejaarsstudent aan de Buso-school (Buitengewoon secundair onderwijs) in Tordale, Torhout. Coudeville heeft een autistische persoonlijkheid. Hij is begaafd met een bijzonder artistiek talent.

Voor het Museum Dr. Guislain was de keuze snel gemaakt. Coudevilles *Zelfportret als prins carnaval* heeft een dermate directe overtuigingskracht dat het als hét beeld voor de tentoonstelling gekozen werd.

Affiche *Gestoorde Vorsten*

Schilderij Joris Coudeville,
Zelfportret als prins carnaval,
1999
(Affiche Museum Dr. Guislain)

Willem van Genk, de koning van de stations

Willem van Genk verliest op zijn vijfde zijn moeder. Op school wil hij uitsluitend tekenen, hij weigert zijn lessen te studeren. Omdat hij als mentaal achterlijk wordt beschouwd, dient hij taken uit te voeren die bedoeld waren voor gehandicapte patiënten.

Tijdens de oorlog komt hij in aanraking met de Gestapo. Ze dragen zwarte jassen met decoraties en ondervragen hem over de schuilplaats van zijn ondergedoken vader 'Joseph'. Zijn leven lang blijft hem het beeld van die gebeurtenis bij. Zijn verlangen naar macht en aanzien versmelt met het beeld van de jas. Voor Van Genk zijn de Gestapo's afschrikwekkend en slecht (bulderstemmen en harde handen) maar ze zijn ook prachtig en oppermachtig (met hun indrukwekkende uniformjassen). De jas dat is de macht, dat is de vrouw.

Willem van Genk verzamelt een indrukwekkende collectie zware regenjassen, die hij stuk voor stuk versiert. Wanneer hij met een jas door de stad loopt, is hij onkwetsbaar én in een toestand van seksuele opwindning. Meestal draagt hij een jas maar één keer.

Van Genk maakt zijn eigen wereld. Hij droomt als kind al van reizen en verre landen. Een tijdlang reist hij veel, daarna tekent hij zijn droomsteden. Hij is een vogel boven de steden, via lijnen bestuurt hij alles en geeft bevelen: maarschalk Van Genk dirigeert.

Hij wordt ook Koning van de Stations genoemd. Hij is gefascineerd door de wereld van treinen en transport. Het is een machtig universum: alles is met alles verbonden via zichtbare en onzichtbare netwerken, zo meent van Genk. De bussen die hij maakt zijn dan ook bedoeld om de netwerken in de stad onder controle te krijgen.

Het succes van Willem van Genk is wereldwijd. Willem Frederik Hermans betitelde het als: 'huiiveringwekkend mooi.' Interesse voor zijn werk bestaat bij heel wat musea en verzamelaars, maar hij kan zeer moeilijk werk afstaan: het is het weggeven van een stuk macht.

De Nederlandse Stichting Willem van Genk gaf in 2002 een groot deel van het werk van Willem van Genk in langdurige bruikleen aan het Museum Dr. Guislain. Een andere langdurige bruikleen is die met de Nederlandse Stichting De Stadshof (Nederlands belangrijkste collectie van outsiderskunst) en omvat een belangrijk deel van het oeuvre van Willem van Genk. Het Museum Dr. Guislain is er niet weinig trots op de grootste collectie van deze outsiderkunstenaar van wereldformaat in huis te hebben.

PREPARASE PARA EL 25 JULIO EL ESTADIO LATINOAMERICANO DE PORTO
GRAMMA: ORGANO OFICIAL DEL COMITE CENTRAL DEL PA

TIDO COMUNISTA DE CUBA LIBERADOS DEL PAGO DE
VIVIENDA RESIDENTES EN HABITACIONES SERAN BENEFICIA

Madge Gill, zonder titel

*Chinees inkt op papier, s.d.
(Collectie Stichting De Stadshof
bruikleen aan Museum Dr. Guislain)*

Madge Gill en Myrnerest

Madge Gill wordt in 1882 als buitenechtelijk kind in Londen geboren. Haar moeder houdt haar verborgen in een tehuis en stuurt haar daarna naar Canada om op een boerderij te werken.

In 1903 keert ze terug naar Londen en werkt er als verpleegster. Uit het ongelukkige huwelijk met haar neef komen drie zoons voort. In 1919 wordt het dochtertje waar ze zo naar verlangde dood geboren en verliest Madge Gill zelf een oog door ziekte. Het is in dat jaar dat ze begint te tekenen.

Gill werkt steeds in trance, bezeten door de geest Myrnerest. Zelf heeft ze het eerder over een onbeschrijflijke stroom van inspiratie dan over een onzichtbare kracht. Onder invloed van deze kracht maakt ze grote tekeningen in Oost-Indische inkt op lange rollen (sommige zijn elf meter lang), begint ze te breien, te weven en te borduren en schrijft ze spiritueel ingegeven muziekstukken.

Haar tekeningen zijn gevuld met vrouwenfiguren gevat in dichte, rusteloze webben van lijnen die er een duizelingwekkend perspectief aan verlenen. Dimensies en vormen zijn moeilijk te ontcijferen waardoor het werk de toeschouwer verwart.

Soms drinkt ze haar blad in donkere inkt en krast daarin ontelbare dunne lijnen met haar pen, wat haar werk nog mysterieuzer maakt.

Gill tekent steeds in halfduistere ruimtes en vaak werkt ze de hele nacht koortsachtig door. Ze zou zelfs getekend hebben met haar ogen dicht. Haar grootste werken maakt ze op rollen katoen die ze gedeeltelijk ontrolt en dan langs de andere zijde weer oprolt. Zelf keek ze nooit naar het volledige werk.

Na haar dood in 1961 brengt haar zoon Laurie de stapels werken die ze bewaarde onder haar bed en in vochtige kasten over naar de plaatselijke bibliotheek. Het is op die manier dat haar creaties de weg vinden naar de belangrijkste outsider kunstcollecties.

**Nek Chand,
Waterdragsters**

Betonmortel en plastic,
tentoonstelling *Outsiders*, vanaf
14 juli 2002, voor 1998
(Collectie Stichting De Stadshof
bruikleen aan Museum Dr. Guislain)

Nek Chand en zijn koninkrijk

In de jaren vijftig bouwt de beroemde Franse architect Le Corbusier een volgens strenge principes ontworpen stad Chandigarh. Chand reist er naar toe op zoek naar werk. Chandigarh moet een voorbeeld worden voor het 'moderne' Indië. In 1958 werkt Chand als inspecteur van het Public Works Departement in Chandigarh. Hij heeft een droom waarin hem wordt gereveleerd dat op de plek waar nu zijn hutje staat, vroeger een glorievolle dynastie leefde.

Hij besluit om de koninklijke lusthof *Rock Garden* te bouwen. Dank zij zijn job bij een openbaar bestuur heeft Chand toegang tot de plekken waar men afval en stenen dumpst. Zo begint hij in 1965 aan zijn groots opgezette *Rock Garden*. Daarvoor maakt hij beelden met cement en gebroken armbanden. Hij smokkelt vanuit zijn werkplaats met zijn fiets allerhande materialen (afval) mee. Hij werkt na zijn dagtaak, 's nachts, in het bos, bij het licht van brandende autobanden. Hij is erg bang betrapt te worden. Enkel zijn vrouw en een paar vrienden weten ervan. Het project is nergens officieel goedgekeurd en dus illegaal. In 1972 wordt het 'koninkrijk van Chand' ontdekt: er is meteen grote beroering. Iedereen uit Chandigarh gaat kijken. De politici zijn verontwaardigd omwille van het onwettige karakter, maar het bouwwerk in wording krijgt veel steun. Zo wordt zijn *Rock Garden* later officieel erkend. In 1976 wordt Chand zelfs vrijgesteld van zijn

opdracht als inspecteur. Hij wordt 'Oprichter-creator' en krijgt voor de uitwerking van zijn plannen een vrachtwagen en vijftig arbeiders ter beschikking. Het werk van Chand wordt internationaal zeer sterk gewaardeerd. Nu is *Rock Garden* een toeristische goudmijn, goed voor meer dan 5.000 bezoekers per dag.

Rock Garden bij Chandigarh is een heel eigen soort lusthof. Het terrein beslaat twee glooiende hectaren en wordt bevolkt door honderden figuren in steen, beton en ijzer. Kamelen, apen, koeien, buffels en vogels staan soort bij soort, martiaal in slagorde. Waterdragers en fakirs hurken in groepen bijeen. Vrouwen met kruiken treden aan, gehuld in fleurige kralenjurken. Nek Chand kleurt zijn beton in leemtinten en versiert zijn figuren met gebroken porselein en plastic.

Velen ter plaatse beschouwen Nek Chand als een heilige man, als een geroepene; als iemand die de hand van God vertegenwoordigt. De stromen toeristen die nu zijn tuin bezoeken, stellen zich vragen over zijn bedoelingen. Wat, waarom, waartoe? Ze bewonderen zijn visionaire scheppingsdrift. Ze noemen hem *kunstenaar*, maar dat bevalt hem niet. Chand: "I don't like this word *artist*, only God pushed me to do this. I never knew people would see it. I just made it for my own pleasure."

Werk van Nek Chand valt sinds zomer 2002 ook te bewonderen in twee nieuwe zalen van de permanente collectie van het Museum Dr. Guislain.

Man zonder armen van Paul Duhem

Intrigerend zijn ze, de portretten van steeds hetzelfde robotachtige mannelijke personage met een imponerende figuur. Paul Duhem schildert ze vanaf 1990 tot aan zijn dood in 1999 in het creatieve atelier van La Pommeraie, een centrum voor mentaal gehandicapte volwassenen te Ellignies-Sainte-Anne nabij Ronse.

Duhem wordt in 1919 als onwettig kind geboren in Blandain. Zijn grootouders voeden hem een tijdje op en met zijn latere stiefvader heeft hij een slechte relatie. Op school is hij door zijn domheid steeds het zwarte schaap en geleidelijk aan ontpopt hij zich tot de dorpsidioot. Als dertienjarige moet hij van school af om op het land te gaan werken. Hij is een harde werker maar heeft moeilijkheden met het gezag. In 1943 gaat hij in Duitsland spoorwegen aanleggen en leeft daar in barre omstandigheden. Terug in België beschuldigt men hem van collaboratie en wordt hij opgesloten in de gevangenis. Daar stelt men vast dat zijn oordeelsvermogen beperkt is en wordt hij naar het psychiatrische ziekenhuis Les Marronniers in Doornik gestuurd. Tot 1978 verblijft hij regelmatig in het ziekenhuis en werkt hij op boerderijen, waarbij hij het geregeld aan de stok krijgt met bazen die misbruik van hem maken omdat hij beperkt van geest is. In 1978 gaat hij naar La Pommeraie waar hij in de tuinbouw werkt. In 1990 gaat hij op pensioen en vindt een nieuwe bezigheid in het creatieve atelier.

Duhem is zeventig als hij begint te tekenen en te schilderen. Hij werkt steeds op dezelfde manier. Eerst verkleint hij het blad met een mes en dan tekent hij er met een lat een kader rond. In de linkerbovenhoek schrijft hij zijn naam, ook in een kadertje. Zo heeft hij dat lang geleden op school geleerd. Als hij met verf werkt, gebruikt hij geen palet, hij maakt de potjes leeg in sardienblikjes. Daardoor hebben zijn schilderijen een beperkt aantal kleuren. Zijn penselen spoelt hij nooit uit. De verf mengt zich en als de potjes bijna leeg zijn, krijgen zijn werken een bruine tint.

Duhem is een ijverig man en beschouwt tekenen als zijn vak. Hij werkt steeds op dezelfde manier. In de voormiddag maakt hij drie werken en in de namiddag nog eens drie. Elke dag opnieuw. Enkel wanneer hij grote schilderijen maakt, zijn het er wat minder.

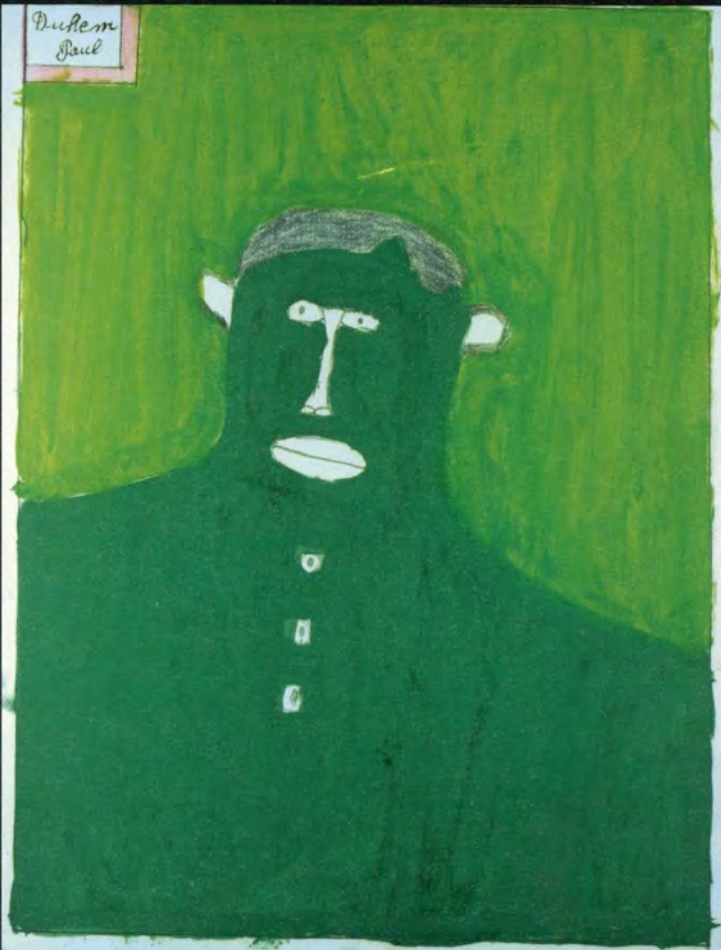
Hoewel Duhem pas op late leeftijd begint te schilderen, laat hij een groot oeuvre na. De eindeloze herhaling van steeds dezelfde thema's geeft aan dit werk iets geheimzinnigs. Alsof er 'iets' is dat Duhem steeds opnieuw probeert te vatten, vast te leggen.

La Pommeraie schonk aan het Museum Dr. Guislain een belangrijk deel van het werk van Duhem.

**Paul Duhem,
zonder titel**

*Verf op papier, La pommeraie,
ca 1995
(Collectie Museum Dr. Guislain)*

Meer informatie

Museumwinkel

Als u na een bezoek aan het Museum Dr. Guislain net als ons gefascineerd bent door die vreemde geschiedenissen, kan u een stukje museum meenemen naar huis. In de museumwinkel vindt u een rijk aanbod aan tentoonstellingscatalogi en werken over outsiderkunst en -kunstenaars. Gewoon een postkaartje kopen met een werk van Paul Duhem of een vreemd hoofd kan natuurlijk ook. De museumwinkel is volledig heringericht en binnenkort ook te bezoeken op de nieuwe webstek.

Bibliotheek, videotheek en documentatiecentrum

Onderzoekers, leerkrachten en alle sterk geïnteresseerden kunnen de bibliotheek uitpluizen. Deze bevat boeken, artikels, tijdschriften en thesissen over de geestelijke gezondheidszorg, outsiderkunst en de geschiedenis van de psychiatrie. Een beschrijving van alle werk is opgeslagen op computer zodat u snel een overzicht krijgt van wat over uw thema beschikbaar is. Daarnaast is er een uitgebreide videotheek met films en documentaires aan over dezelfde thema's. De video's zijn eveneens opgeslagen op computer en ontleenbaar. De wetenschappelijke medewerkers zijn zeer gemotiveerd om zelf iets bij te leren en u te helpen bij uw onderzoek.

Rondleidingen op maat

Het Museum Dr. Guislain biedt rondleidingen aan in alle maten, zowel in 'De geschiedenis van de psychiatrie' als in de tijdelijke tentoonstellingen. Er zijn rondleidingen in drie talen, en speciale formules voor kinderen, jongeren en andere specifieke doelgroepen (bv. blinden, gehoorgestoorden). Heeft uw groep interesse voor een specifiek thema dat in het museum aan bod komt, wilt u het museumbezoek afwisselen met een video of een lunch ter plaatse of wilt u zelf een activiteit organiseren in het museum: de educatieve dienst staat klaar voor u.

Rondleidingen kosten 38 euro.
Voor schoolgroepen is dit 25 euro.

Openingsuren

Elke dag van 9.00 tot 17.00 uur.
In het weekend van 13.00 tot 17.00 uur.
Gesloten op maandag.
Gesloten 24 en 25 en 31 december en 1 januari.

Toegangsprijzen

Individueel: 5 euro per persoon.
Individueel met vermindering: 2,50 euro per persoon.
Groepen: 2,50 euro per persoon

Bereikbaarheid

Openbaar vervoer
Station Gent Sint-Pieters, tram 1, 10, 11, halte Guislain.

Informatie en reservatie

Museum Dr. Guislain
J. Guislainstraat 43
9000 Gent
T. 09 216 35 95 – F. 09 216 35 35
e-mail: info@museumdrguislain.be
webstek: www.museumdrguislain.be

Museum Dr. Guislain, tentoonstelling Stephan Vanfleteren en Erwin Mortier

Foto Anja Hellebaut, 2001

Museum Dr. Guislain, activiteit Krokuskiebels

Tentoonstelling 'Het hoofd ten voeten uit', 2002

Auteursidentificatie

Patrick Allegaert
Wetenschappelijk medewerker van het Museum Dr. Guislain. Daarnaast is hij docent cultuurfilosofie aan het departement Ipsoc (Katho, Kortrijk). Hij is voorzitter van de Vlaamse Theatercommissie. Hij publiceert over culturele thema's in boek, krant en tijdschrift.

Frederik De Preester

Wetenschappelijk medewerker van het Museum Dr. Guislain. Auteur van verschillende publicaties van het Museum Dr. Guislain. Hij publiceerde in verschillende literaire tijdschriften.

Nele Vertriest

Educatief medewerker van het Museum Dr. Guislain. Coreducteur van verschillende publicaties van het Museum Dr. Guislain.

Annemie Cailliau

Coördinator van het Museum Dr. Guislain. Co-auteur van verschillende publicaties van het Museum Dr. Guislain.

GESTICHT GUISLAIN.

REGLEMENT

voor de bezoeken der Kranken.

1. Den 1^{en} Zondag van elke maand, mogen de zieken door hunne familieleden bezocht worden. 's morgens van 9 tot 10 1/2 uren, en van 3 tot 5 uren 's namiddags, des Zomers; des Winters: 's morgens dezelfde uren, 's namiddags van 3 tot 4 1/2 uren.
2. Niemand mag zonder toelating van den Bestuurder of van den Hoofdgeneesheer bezoek ontvangen.
3. Gedurende dit bezoek zullen zij aan de zieken, met oorlof der Broeders, iets mogen aanbieden, zooals fruit, ééne flesch bier, koffie of chocolade, maar nooit sterke dranken.
4. Zij mogen nooit met de zieken twisten of ze lastig vallen en zullen zich zoo vriendelijk mogelijk jegens de zieken gedragen.
5. Personen, vreemd aan de familie der zieken, mogen dezen geen bezoek brengen, tenzij met eene bijzondere toelating van den Bestuurder of van den Hoofdgeneesheer.
6. Het is aan de bezoekers streng verboden zich in andere zalen te begeven, dan waar hunne familieleden zich bevinden. Na het bezoek moeten zij het gesticht verlaten.
7. Het eerste bezoek zal gemeenlijk eene maand na het inkomen geschieden.
8. Wanneer, buiten den 1^{en} Zondag, bezoeken toegelaten worden, wat meestal het geval is voor personen van buiten de stad, moet dit zooveel mogelijk geschieden op dezelfde uren als hierboven en eenmaal per maand.
9. Op de hoogdagen van Paschen, Sinxen en Kerstdag is er geen bezoek of geen uitgang, maar op den dag daaropvolgend.

De Bestuurder

De Hoofdgeneesheer

tentoonstellingsmagazine

PLUS

van 1/12/2002 tot 15/02/2003

2002-4

VEERTIGSTE JAARGANG / DRIEMAANDELIJKS
OKTOBER - NOVEMBER - DECEMBER 2002 NR.4

Uitgave van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen v.z.w.
onder de auspiciën van de Vlaamse provincies
Verantwoordelijke uitgever: Peter Wouters, Hofstraat 15, 2000 Antwerpen

Het volgende nummer van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen

heeft als onderwerp
het **Stadhuis van
Oudenaarde** en verschijnt
op 18 maart 2003

Losse nummers kosten
€ 6,20
of € 6,70 (vanuit Nederland)

Bestellen kan door storting
op rekening
448-0007361-87 (in België)
of 135.20 (in Nederland)
van Openbaar Kunstbezit in
Vlaanderen,
met vermelding
van de *titel van de aflevering*.

Coverillustratie
© Archeologisch Museum, Plovdiv

Beste lezers,

Na 23 jaar trouwe dienst verlaat directeur Rudy Vercruyssen Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen. Wij willen van deze gelegenheid gebruik maken om hem uitdrukkelijk te bedanken voor de jarenlange inspanningen die hij leverde voor ons tijdschrift. Dankzij zijn onafgebroken inzet kregen talloze Vlaamse musea de kans om zichzelf aan het grote publiek te presenteren. Met kwaliteitsvolle teksten en een aantrekkelijke vormgeving zorgde hij ervoor dat u telkens uitkeek naar onze nieuwe nummers. Het succes van onze jaarlijkse opbergbanden bewijst hoeveel mensen hun tijdschrift koesteren en ook nadien nog dikwijls doornemen.

Maar OKV beperkte zich niet alleen tot het tijdschrift. Talloze kunstenaars en erfgoedinitiatieven konden rekenen op een oprechte belangstelling van Rudy Vercruyssen wat dikwijls uitmondde in mooie publicaties. In naam van de Raad van Bestuur wens ik hem veel succes in zijn nieuwe functie. Tegelijkertijd verwelkomen wij Peter Wouters die Rudy Vercruyssen binnen Openbaar Kunstbezit opvolgt. Wij zijn ervan overtuigd dat hij zal waken over de kwaliteit van ons tijdschrift en de bijhorende website. Tesamen met de andere medewerkers zal hij oog hebben voor alles wat reilt en zeilt binnen de erfgoedwereld om dit op een zo boeiend mogelijke manier aan onze lezers en websitebezoekers aan te bieden. We wensen hem en de hele ploeg veel succes toe met hun spannende maar niet altijd even gemakkelijke opdracht.

Voorzitter Raad van Bestuur Openbaar Kunstbezit Vlaanderen vzw
J.-P. VAN DER MEIREN

Rechters en de media

Sommigen wachtten al maanden in spanning. De pers besteedde er al weken aandacht aan. Naarmate 4 oktober naderde werd de website steeds meer en meer bezocht. Ze crashte zelfs een paar keer.

Maar helaas.

Ze werden niet teruggevonden, de Rechtvaardige Rechters. Meneer Arsène had het nochtans mooi aangekondigd.

Op 1 oktober zou de bergplaats bekend gemaakt worden. Er ontstond een drukke correspondentie tussen hem en de talrijke bezoekers van de website. A fen toe werden er hints gegeven omtrent de bergplaats, maar er werd wel snel bijgezegd dat er ook dwaalsporen tussen zaten.

Zo heb je natuurlijk altijd gelijk.

Maar niettemin, het bleef storm lopen. De discussie werd hevig en gepassioneerd. Er verschenen filmpjes op de site die ons een inzicht moesten geven in hoe het paneel destijds was ingepakt. Echt overtuigend was het niet, maar het was wél professioneel gedaan.

Al snel had je het in Vlaanderen ondertussen welbekende verschijnsel van believers en non-believers. En telkens die als erbij komen kijken lopen de zaken slecht af.

Ook in deze affaire.

Eén oktober werd nog in extremis vier oktober.

Vergeefs.

Niks Rechters, een anticlimax van formaat.

Het bleef akelig stil achteraf. Zeker ook op de website, die werd sindsdien niet meer aangepast. 'De ontknoping nadert...' staat er.

Nog steeds.

Sommigen hebben zich duidelijk laten gaan, en dan is een vergissing inzien of toegeven uiteraard niet zo prettig.

'Het zit er' werd opeens 'het zat er maar nu is het weg'.

Tja.

De volgende stap is een tv-serie.

En dit is géén grap!

Dit had Van Eyck nog moeten meemaken!

MICHEL PEETERS

16	Musea
22	Een parel in Eindhoven
	Het abdijmuseum Ten Duinen 1138 te Koksijde
	Expo
4	Goud, goud en nog eens goud
8	Tweelingen
24	7000 jaar Perzische kunst
28	Van Bakeliet tot composiet
30	Van Pietje Bell tot Harry Potter
	Informatief
14	www.tento.be
27	Boekennieuws
32	Herwig Verhovert
34	Laat de Leeuw maar los!
	In de kijker
10	Wat ons niet is gelukt...
	De keuze van de redactie
	Agenda-kort

OPENBAAR KUNSTBEZIT IN VLAANDEREN vzw

SECRETARIAAT, REDACTIE EN ABONNEMENTDIENST

NIEUW ADRES
huis 'Den Rhyn'
Hofstraat 15
2000 Antwerpen
TEL. 03 / 224 15 30
FAX 03 / 224 15 31
info@okv.be

BANKRELATIES
448-0007361-87
385-0590844-80
000-0099920-10
135.20 (NL)

BTW 427 190 176

ISSN 1373-4873
WD 2002/7892/17

UITGEVER

Peter Wouters
peter.wouters@okv.be

HOOFDREDACTEUR

Michel Peeters
michel.peeters@okv.be

REDACTIE

Els Nouwen, Rik Sauwen,
Carl Van de Genachte,
Lea Van de Wijngaert,
Peter Wouters

VORMGEVING

Geert Verstaen

DRUK

Drukkerij L.Vanmelle n.v., Gent

PRE-PRESS

Grafisch Buro Geert Lefevre

PUBLICITEIT

03/231.28.00 (B-promotion)

ABONNEMENTDIENST

Kristien Van Mieghem
kristien.vanmieghem@okv.be

WEBSITE

Catherine Mathys
catherine.mathys@okv.be

ONZE ADVERTEERDERS

Aboriginal Art Gallery, , Amarant vzw, Antiekbeurs Luik, CC de Warande,
CC de Werft, Dexia, Galerij Patrick Derom, Lineart, Middelheim
Openluchtmuseum, Stedelijke Musea Mechelen, Veilinghuis Loecx,

Goud, goud en nog eens goud

MICHEL PEETERS

Het moet zowat de meest
 waardevolle museumschat
 zijn die ooit in het Paleis
 voor Schone Kunsten in
 Brussel te zien is geweest.

Goud van de Thraciërs

Het is een beperkte Europalia uitgave dit jaar. Slechts een drietal tentoonstellingen worden ingericht. De grootste en belangrijkste daarvan is 'Goud van de Thraciërs'. Hoewel de tentoonstelling al verschillende plaatsen aandeed, en dus niet echt exclusief kan worden genoemd, is het een mooi overzicht geworden van wat Bulgarije aan Thracische kunst te bieden heeft. En dat is heel wat.

Idooltjes

De tentoonstelling opent met voorwerpen uit het Thracische Neolithicum (7000 – 6000 vC). Die zijn wél exclusief voor deze tentoonstelling. Deze artisanale productie, waaronder vele voorwerpen in aardewerk, getuigt van creativiteit en visie. De Thraciërs ontplooiden een eigen zin voor beeldende decoratie en een originele vormgeving die op geen enkele oudere bron lijkt terug te gaan. Een belangrijke plaats wordt ingenomen door talrijke, kleine, vrouwelijke idooltjes. Mogelijk is dit een verwijzing naar ene vruchtbaarheidsgodin, die het middelpunt vormde van een religieus systeem rond vruchtbaarheid en voorspoed.

De schat van Valcitrán
 © Archeologisch Museum, Sofia

Het eerste goud

Vanaf 5500-4000 vC (het Chalcolithicum) doen er zich belangrijke evoluties voor. Naast de traditionele voorstellingen in terracotta krijgen we nu ook koperwinning en bewerking. Ook goudbewerking komt nu vaak voor. Uit deze periode zijn er een aantal zeer mooie vondsten, waarvan de schat uit de necropool van Varna. Dit in 1972 ontdekte graf werd ontdekt tijdens bouwwerken. Het bevat een uitzonderlijk ensemble van voorwerpen en juwelen in goud, 222 in totaal, voor een gewicht van 1092 gram.

De schat van Panagyurishte
 © Archeologisch Museum, Plovdiv

Nieuwkomers

Vanaf 4500 vC vestigen zich nieuwe volkeren rond de Egeïsche zee, waaronder de Thraciërs. Die stammen beheersen de legering van koper en tin: het brons. Dat brengt ongekende veranderingen mee in de materiële cultuur. Er ontstaat nu een levendige handel in onbewerkte metalen en de verkoop van wapens en gereedschap zorgt voor een sterke economische ontwikkeling. Grafheuvels of 'tumuli' bewijzen, alleen al door hun aanwezigheid maar ook door de rijkdom van de vele voorwerpen die ze bevatten, het belang en de grote macht van deze volkeren. Heel belangrijk is hier de schat van Valcitrán, een geheel van 12,5 kg goud. Een vaas, vier koppen, zeven deksels en een soort van driedelige lepel vormen samen een uitzonderlijk en indrukwekkend geheel.

Paardentuig van Ravnogor
 © Historisch Museum, Pazardjik

praktisch

HET GOUD VAN DE THRACIËRS
 Nog tot 5 januari 2003
 Paleis voor Schone Kunsten
 Ravensteinstraat 23
 1000 Brussel
 02/507.85.94
 www.europalia.be

De schat van Panagyrishte (detail)
© Archeologisch Museum, Plovdiv

Woekerwinsten

Zo rond 1000 vC begint er een periode van grote bloei voor de Thracische vorstendommen. Samen met de Griekse steden trouwens. De uitwisselingen tussen beiden wordt trouwens steeds intensiever. De Grieken voeren een intense koloniewaardering, waar de Thracische vorsten grote winsten uithalen. De verkoop van tarwe, mineralen, hout, vee en slaven levert hen woekerwinsten op.

Vanaf dan hebben we ook geschreven bronnen, daar de handelsovereenkomsten nu op schrift gesteld worden. Heel mooi is hier de vondst van drie kommen in goud. Ze werden samen gevonden in 1969, maar dateren uit verschillende periodes. Vermits ze niet in een graf lagen, zou het kunnen dat ze ooit verstoep werden en nooit meer teruggevonden of opgehaald.

Bijzondere verfijning!

Met de 5de eeuw vC breekt een periode van grote bloei aan. Uit deze periode zijn er veel tumuli gevonden. De Thracische koningen, met name de Odrysen, vervullen een belangrijke rol in de culturele en economische ontwikkeling van het rijk en bij het ontstaan van de eerste steden. Door hun politieke en militaire macht worden ze onvermijdelijke belangrijke spelers – als vriend of als vijand – in een internationale context die beheerst werd door de tegenstrijdige ambities van Meden en Scythen en van het Macedonische expansionisme. Bij vele van die conflicten vormde Thracië de inzet. De expansionistische drang van de dynastieën van de Odrysen en de Trybalen was daar vaak niet vreemd aan.

De vondsten zijn nu zeer rijk en zeer divers. Het in Borovo in 1974 ontdekte geheel is een geschenk van de Odrysische vorst Kotys I. Het gaat om vijf drinkbekers in verguld zilver.

Het allerrijkste geheel is absoluut de schat van Panagyrishte. Opgegraven in 1946, is dit een uitzonderlijk geheel van zo maar liefst 6 kilogram goud! De voorwerpen vertonen de typische kenmerken van de Hellenistische periode en zijn van bijzonder verfijnde makelij.

De schat van Panagyurishte (detail)
© Archeologisch Museum, Plovdiv

LINKS: De schat van Rogazen
© Historisch Museum, Vratza

De Romeinen

Hoewel de Romeinen Thracië inlijven en omvormen tot de provincie Moesia, blijft men tot het midden van de 1ste eeuw nC vrij autonoom functioneren. Weliswaar binnen een bondgenootschap met Rome. Toch is de invloed van het Keizerrijk vrij groot. Vormen en modellen worden overgenomen, al blijft de beeldtaal sterk onderhevig aan de Tracische traditie. Zo is het ruitermotief alomtegenwoordig.

Conclusie

De tentoonstelling geeft een mooi en vrij volledig overzicht. Het blijft vrij bijzonder dat dit allemaal bij elkaar te zien is. De opstelling in het Paleis voor Schone Kunsten is mooi en soms zeer sober. Maar dat komt deze voorwerpen alleen maar ten goede. Ze liggen overzichtelijk uitgesteld en zijn mooi belicht. De duiding is helder en niet overmatig, dus zeker niet storend. Leuk zijn ook de citaten op de muur, van o.a. Homeros. Eén puntje van kritiek toch. De eerste drie zaaltjes zijn mooi, maar ook heel erg smal. Hoe je hier doorheen moet als er twee of drie groepen in de zalen staan, is een compleet raadsel. Maar laat het je niet tegenhouden. De zalen die volgen zijn ruim en bieden een absoluut kijkcomfort.

De schat van Borovo
© Historisch Museum, Roussé

A M A R A N T

**Kunsthistorische reizen
programma 2003**

vraag onze gratis brochure

Amarant vzw
Hoogpoort 50 - 9000 Gent
tel 09 / 269 17 40
reizen@amarant.be
www.amarant.be

VEILINGHUIS

LOECKX

INGELANDGAT 4 • GENT • 09/223.37.93

HUIS VAN GOETHEM

**BELANGRIJKE KUNST-
ANTIEK-
EN INBOEDELVEILINGEN**

VOLGENDE VEILING:
MEDIO DECEMBER 2002

KIJKDAGEN:
Raadpleeg ons veilingshuis
09/223 37 93

VOOR DE VEILING VAN
JANUARI
kunt u eveneens telefonisch contact opnemen
met het veilinghuis

EXPERTISES - TAXATIES - INVENTARISSEN
Directie Peter Loeckx - Cécile LA PIPE

Tweelingen

Klonen, erfelijkheids-
onderzoek bij psychische
aandoeningen,
scheiden van Siamese
tweelingen, in-vitro-
fertilisatie: tweelingen
staan in de belangstelling.

Er worden er ook steeds meer geboren: de kans om een meerling te krijgen is nu zelfs één op de zeventig. Oorzaak? Moderne medische technieken, maar ook de hogere leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen zijn als factoren aan te duiden.

Een monsterlijke geboorte

Wanneer in 1703 in Gent een Siamese tweeling geboren wordt is dat meteen een gebeurtenis! Het stadsbestuur geeft de opdracht tot het maken van een schilderij en de bekende heelkundige Jan Palfyn wijdt er een studie aan. Op de tentoonstelling 'Tweelingen' is de tweeling zowel door het oog van de wetenschapper als door dat van de kunstenaar te volgen. De tweeling is te zien in oude medische en verloskundige verhandelingen, als anatomisch model, in beelden, op affiches, prenten, schilderijen.

Het is bekend dat erfelijke factoren, naast omgevingsinvloeden, een rol spelen bij het ontstaan van psychische ziekten. Bij het opsporen van de invloeden speelt het tweelingenonderzoek een voorname rol. Wat leren onderzoeken in verband met schizofrenie, manisch depressieve stoornis of autisme ons over het relatief belang van erfelijkheid versus milieu? De tentoonstelling toont de stand van zaken van enkele belangrijke wetenschappelijke onderzoeken.

De fascinatie voor 'twee keer hetzelfde' vinden we ook terug in het dubbelgangermotief in film, literatuur en psychoanalyse. Aantrekking en afstoting: twee kanten van dezelfde medaille. Maar ook in niet-westerse culturen is men geboeid door meerlingen.

Jacques Sonck, Zonder titel
© Jacques Sonck

De Wisselkinderen
© Stichting Rijksmuseum Muiderslot

Tweelingen vormen een inspiratiebron voor vele mythen, sagen en verhalen: denken we maar aan Castor en Pollux, Romulus en Remus, Janssen en Janssen, Rosemieke en Annemieke. 'Tweeling' is een sterrenbeeld in de astrologie.

Twee keer hetzelfde

De tentoonstelling toont ook videopresentaties: getuigenissen van leven als tweeling. Er is een interactief computerprogramma dat ingaat op erfelijkheid, tweelingenonderzoek en psychische aandoeningen.

In sommige culturen bijvoorbeeld worden tweelingen tegelijk bewonderd en gevreesd. De moeder geniet een hoge status maar heeft een zeer moeilijke taak te volbrengen. Over dubbelzinnigheid gesproken. We maken een reis langsheen andere culturen op zoek naar hun appreciatie.

Gevreesdse tweelingen

Hedendaagse fotografen vinden meerlingen een geliefd thema. Tweelingen duiken op in film en reclame. Zelfs modeontwerpers laten zich inspireren door Siamese tweelingen. Kortom, 'Tweelingen' neemt je mee in dubbel/zinnige wereld. De tentoonstelling kwam tot stand dank zij de medewerking van het Teylers Museum uit Haarlem. Ook de Vlaamse vereniging ter ondersteuning van het wetenschappelijk onderzoek bij en voor meerlingen werkte eveneens mee aan het initiatief.

Jacques Sonck, Zonder titel
© Jacques Sanck

Op onze redactie
liggen 5 exemplaren
van de catalogus
'Tweelingen'.

Hoe kan je een exemplaar winnen? Als je weet welke legendarische tweeling de stad Rome stichtte, dan kan je een mailtje sturen naar info@okv.be of een kaartje sturen naar OKV, Hofstraat 15, 2000 Antwerpen. Uit de binnengekomen antwoorden zal onze legendarische onschuldige hand dan vijfwinnaars aanduiden. De oplossingen moeten onze redactie bereiken voor 15 december.

Dubbelbeeld, Senufo, © Etnografische Verzamelingen van de Universiteit Gent

.P.R.A.K.T.I.S.C.H.
.....
TWEELINGEN

Nog tot 30 maart 2003
Museum Dr. Guislain
J. Guislainstraat 43
9000 Gent
09/216.35.95
info@museumdrguislain.be
www.museumdrguislain.be

LES ANTIQUAIRES

au
PALAIS DES
CONGRES
LIEGE

du 23 au 26 janvier 2003

Jeuudi 23 janvier, de 14 h à 21 h
Vendredi 24, Samedi 25,
et Dimanche 26 janvier,
de 10 h à 20 h

PALAIS DES CONGRES
Esplanade de l'Europe 2 - 4020 LIEGE

ABORIGINAL ART GALLERY

Investeer in een 40.000 jaar oude,
nog steeds levende cultuur.

Authentieke Aboriginal kwaliteitskunstwerken

Aboriginal Art Gallery - Australian Shop
Mageleinstraat 48, 9000 Gent

Een eeuwenoude cultuur, in een eeuwenoud huisje!
donderdag, vrijdag, zaterdag: 11.30 u tot 18.00 u
nu ook: woensdag: 13.00 u tot 18.00 u

056/61.70.47 - 0475/70.85.99
fax: 056/61.70.48

www.australianshop.com

Ontvang onze gratis catalogus

(op te sturen naar B&F Invest, Kapellestraat 90,
9870 Zulte, of fax : 056/61.70.48)

Naam Tel.

Adres.....

'Wat ons niet is gelukt zal door anderen volbracht worden'

Mala Zimetbaum, Auschwitz, 6 juli 1944

Als je vandaag het binnenplein van de Dossinkazerne oploopt, doet alles een beetje onwezenlijk aan. Van hieruit vertrokken tussen augustus 1942 en juli 1944 welgeteld 25.257 joodse mensen, waaronder 3000 kinderen, naar de uitroeiingskampen, voornamelijk naar Auschwitz. Ook 351 zigeuners vertrokken hier naar de dood. Vandaag ziet alles er hier vredig uit en is het grootste deel van de kazerne een groot woonerf geworden. Op een deel na. Een deel dat bewaard is om te getuigen. Om een verhaal te vertellen dat niet mag worden vergeten. Een actueel verhaal.

Op basis van de 'verordning' zich als jood in het jodenregister te laten inschrijven, hebben de nazi's het vrij makkelijk om massaal mensen te arresteren, en naar de Dossinkazerne over te brengen. Sommigen komen zelfs vrijwillig naar Mechelen, gelovend in de leugen dat ze in Duitsland tewerkgesteld zullen worden. Zodra er genoeg gevangenen zijn, worden ze op transport naar Duitsland gezet. De reis duurt drie dagen en drie nachten. In beestenwagens, met één klein venstertje en een één emmer als toilet. Daarna volgt dan de onbeschrijflijke gruwel van de kampen.

©Joods historisch Museum

MICHEL PEETERS

Op 4 augustus 1942

vertrok vanuit de Mechelse

Dossinkazerne het eerste

konvooi gedeporteerden.

Nog 27 andere konvooin

zouden volgen...

Nu bevindt zich hier het

Joods Museum van

deportatie en verzet.

©Joods historisch Museum

©Joods historisch Museum

Slechts een tussenhalte

Het museum toont ons vooral de geschiedenis van de Belgische joden. Of beter, de in België levende joden. Want de meesten waren inwijkelingen, vaak afkomstig uit Oost-Europa en Duitsland. Het merendeel onder hen was arm. Ze hadden vaak alles achtergelaten, op zoek naar een beter leven.

Aan die droom komt op 10 mei 1940 plots een einde. Ons land wordt bezet en vrijwel meteen worden de Duitse rassenwetten ook hier van kracht. Op 2 jaar tijd verliezen de joden elk beetje vrijheid en wordt hun alle rechten ontzegd.

Neutraal blijven

Het joods museum van deportatie en verzet is chronologisch opgevat. Zo zijn de eerste zalen als algemene inleiding bedoeld. Je leert er de verschillen binnen de joodse bevolking kennen, waarmee meteen enkele vooroordelen de wereld uit zijn. Niet alle joden waren rijk, niet alle joden zien er hetzelfde uit. Gewapend met deze indrukken kan je dan naar de vitrines waar de nazi-doctrines worden uitgelegd, doctrines die zich nu net baseren op algemeenheden, kromme redeneringen, verdraaiingen van de realiteit en valse wetenschappelijkheid. De boekverbrandingen, de rassenwetten, het legaliseren van racisme ('tegen decadentie en moreel verval'), de opkomst van deze extreme

ideeën in België: het is allemaal heel helder en duidelijk uitgelegd. Heel neutraal ook. Dat is trouwens één van de hoofddoelstellingen van dit museum: men probeert niet bepaalde denkbeelden kracht bij te zetten maar men getuigt, men vertelt een geschiedenis. De geschiedenis van een volkerenmoord.

Machteloosheid

Als museum blijft men neutraal, als bezoeker zeker niet. Want eens in de zalen waar de razzia's, de pesterijen, het wegvoeren naar Mechelen en de soms

beestachtige behandeling in de kazerne aan bod komen, blijf je niet meer rustig observeren en registreren. Dit is zo onrechtvaardig geweest, zo koud en afstandelijk en het systeem zo pervers perfect.

De getuigenissen van de gevangenen zijn ontroerend in hun moedigheid en soms ook in hun naïviteit. De keuze om sommige voorwerpen en teksten naast de foto's van de beulen in kwestie te plaatsen is zeer confronterend. Niet dat je kwaad wordt, nee, je voelt je machteloos in de toenmalige slachtoffers hun plaats. Hoe zwak ben je niet als mens tegenover de systematiek van dit systeem?

©Joods historisch Museum

Misschien wel de meest aangrijpende zaal is die, waar de kinderen van Auschwitz herdacht worden. Grote foto's met kinder-gezichtjes, vaak met nog onbezorgde blik, niet wetende welk gruwelijk lot hen wachtte. Geen enkel kind onder de 13 keerde immers terug naar België. Via deze tot bezinning uitnodigende ruimte, kom je dan via een trap terug op het gelijkvloers, in de filmzaal. Opmerkelijk is een kleine wand, waar artikelen over recente anti-joodse acties worden bewaard. De tijden zijn veranderd, sommige slogans blijkbaar niet.

Uniek in Europa

Een belangrijk deel van dit museum bestaat ook het archief. De inhoud is uniek in Europa. Het volledige jodenregister van België bleef bewaard, en wordt hier onderzocht.

©Joods historisch Museum

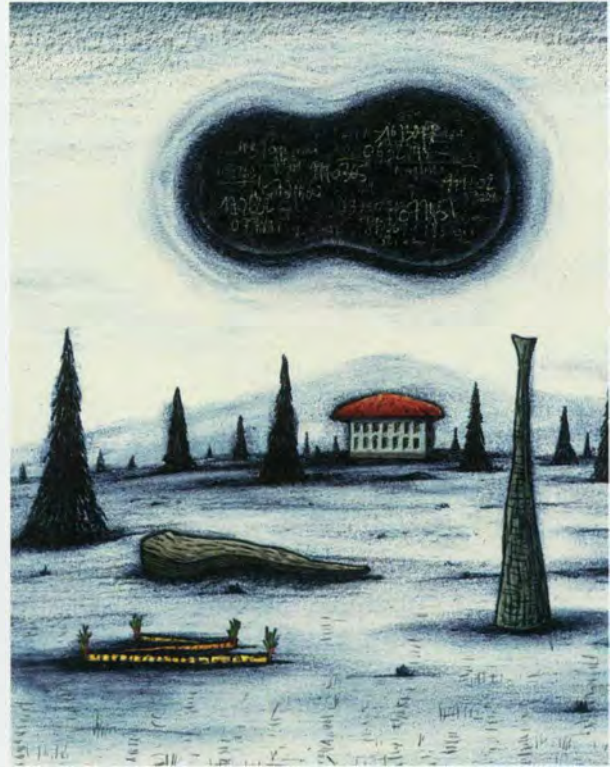
Een blik op een sokkel

Via een zaaltje waar op eenvoudige maar overzichtelijke wijze de konvooien naar Auschwitz nader belicht worden, daal je via een trap af naar de kelder. Deze trap vernauwt naarmate je lager komt en geeft zo een zeker gevoel van beklemming. Een gevoel dat blijft eens je de museumzaal binnentreedt. Hier wordt getoond wat er zich in de kampen afspeelde, en zoiets laat zich niet beschrijven. Grote foto's laten zien waartoe een racistisch systeem in staat is. Midden in de zaal staat, op een sokkel, een blik Zyklon B.

Ook de toenmalige lijsten per provincie zijn hier aanwezig. De steekkaarten van de Sicherheitsdienst (SD) kwamen in 1944 per toeval in geallieerde handen en vormen eveneens een waardevolle bron van informatie. Voeg daarbij nog de dubbels van de transportlijsten en je hebt meteen een zeer volledig overzicht van alle mensen die in België op transport gezet zijn.

©Joods historisch Museum

Marnix Everaert, Kazerne Dossin
© Marnix Everaert

Steeds meer en meer mensen doen een beroep op deze documentatie. Elke keer wordt er een dossier geopend (in 2002 al zo'n 430 tot hier toe). Het archief is in principe door iedereen te raadplegen, al is men toch een klein beetje voorzichtig geworden. Sensatiezoekers heb je namelijk overal.

'Ik breng deze getuigenis uit eerbied voor al diegenen die in de kampen zijn gestorven, in naam van al diegenen die vandaag niet meer kunnen getuigen. Ik doe het omdat wij, de kampoverlevenden, willen dat wat eens gebeurd is, nooit meer zal gebeuren.' REGINE BEER

Het belang van het verhaal

Het museum heeft gemiddeld 25 à 30.000 bezoekers per jaar, waarvan zo'n 80 % uit het middelbaar onderwijs. Tijdens mijn bezoek waren er twee groepen en ik kon het niet laten even mee te volgen. Snel werd duidelijk hoe belangrijk het is dat dit verhaal doorverteld wordt. Dan pas gaan de voorwerpen en de foto's in de vitrines echt leven. Wat verteld werd was het verhaal van iets dat hier maar 60 jaar geleden gebeurd is. En elders nog steeds gebeurd, steeds weer. Maar de holocaust is en blijft, zoals conservator Ward Adriaens het uitdrukt, een ijkpunt. Alle gruwelen worden hieraan getoetst, afgemeten. Dat maakt de andere volkerenmoorden niet meer of minder belangrijk, integendeel. Het maakt ons op indringende wijze duidelijk dat de mens niet van zijn fouten leert. Als diegenen die dit museum bezoeken dat wel doen, of ertoe bereid zijn, dan is het lijden van zovelen niet voor niets geweest.

©Joods historisch Museum

JOODS MUSEUM VAN DEPORTATIE EN VERZET
Goswin de Stassartstraat 153
2800 Mechelen
015/ 29.06.60
infos@cicb.be
www2.cipal.be/cicb

Open van 10 tot 17 uur, vrijdag van 10 tot 13 u.
Gesloten op vrijdagmiddag en zaterdag,
tijdens de joodse feestdagen Rosj Hasjana en
Jom Kippoer, op kerst- en nieuwjaarsdag, en
de 2de en 3de week van augustus.

Tentoonstellingen Tentoon Tendo

Aan de vooravond van de

40ste verjaardag van

Openbaar Kunstbezit in

Vlaanderen vzw lanceren we,

en niet zonder enige trots,

een gloednieuwe

tentoonstellingswebsite

www.tento.be.

Deze nieuwe en verbeterde website kwam tot stand in samenwerking met de afdeling Beeldende Kunst en Musea van de Vlaamse Gemeenschap. De Vlaamse Gemeenschap beschikte over de "museumsite", een website waar 290 Vlaamse en Brusselse musea zich gezamenlijk voorstelden. OKV publiceerde reeds hier in allen bekende "okvweb", een website met een uitgebreide tentoonstellingsagenda. Beide partijen waren het er over eens dat u, het publiek, beter gediend zou zijn mochten beide websites versmelten tot één geheel. Zo hoeft u slechts één plaats te bezoeken om alle informatie over tentoonstellingen, musea en aanverwanten te bekomen.

In januari 2003 lanceren we ter gelegenheid van onze 40ste verjaardag de volledig nieuwe, geïntegreerde en uitgebreide website www.tento.be. Met nieuwe informatie, uitgebreide zoekmogelijkheden en nog veel meer.

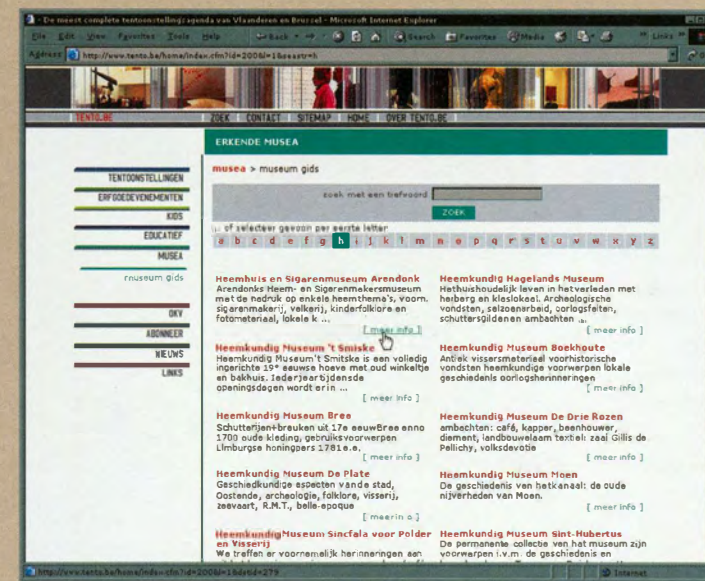
Maar om de voorbije 39 jaar in schoonheid af te ronden krijgt u dit najaar reeds een nieuwe versie van het huidige "okvweb.org" met de gebruikelijke tentoonstellingsagenda en alle informatie over en rond Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen.

Op de volgende pagina krijgt u reeds een voorsmaakje van hoe het er allemaal zal uitzien.

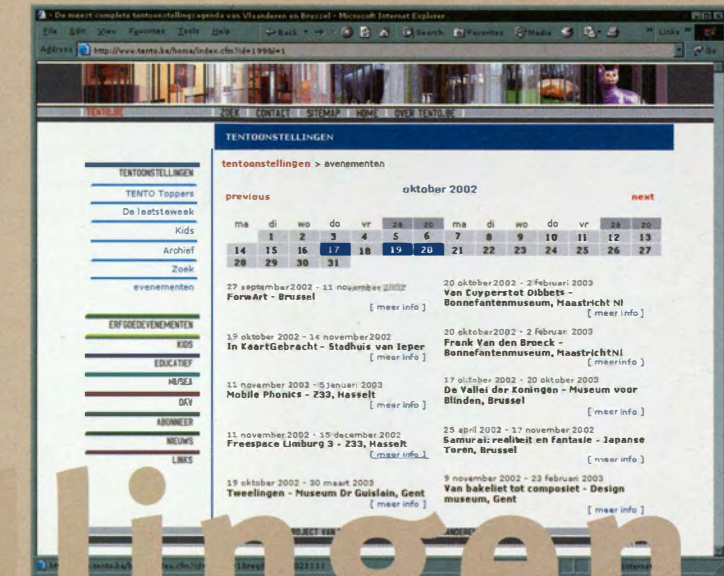
Tenslotte nog dit, u hoeft de instellingen van uw favoriete website www.okvweb.org niet te wijzigen. Wanneer we www.tento.be lanceren zal u automatisch naar de nieuwe site worden doorverwezen.

Nog veel surfgenot en tot binnenkort op www.tento.be!

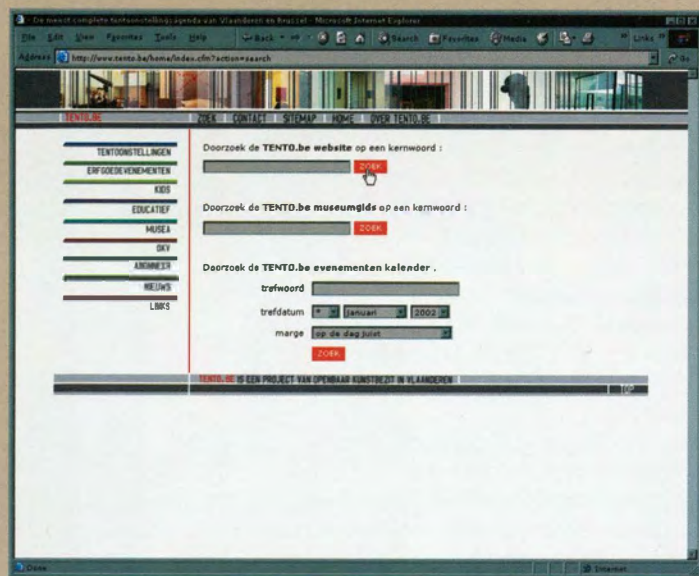
www.tento.be

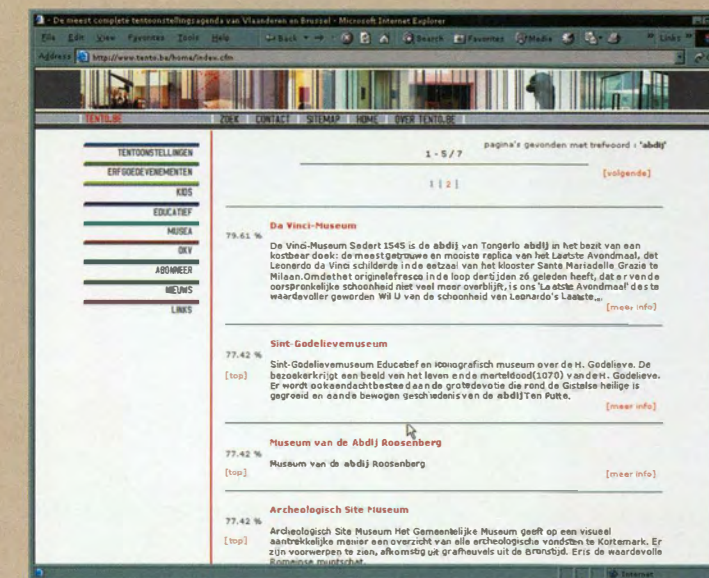
© OKV

© OKV

© OKV

© OKV

www.tento.be

Tentoonstellingen

Een parel in Eindhoven!

MICHEL PEETERS

Op 19 januari 2003

opent het Eindhovense

Van Abbemuseum terug

zijn deuren voor het publiek.

De verbouwing is echter

al zo goed als klaar en wij

mochten al eens een kijkje

gaan nemen.

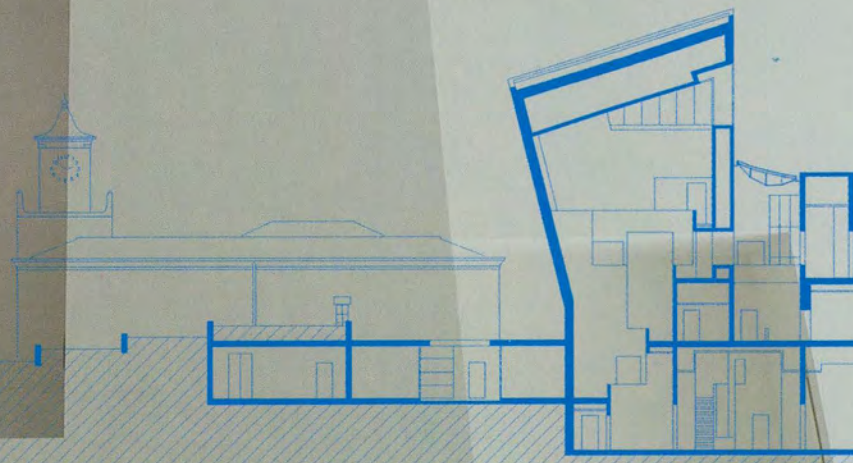
Na een ingrijpende renovatie en nieuwbouw beschikt het nieuwe Van Abbemuseum nu over vier keer zoveel tentoonstellingsruimte, nieuwe werkplaatsen, depots en kantoren, een multimediale bibliotheek, auditorium en restaurant en een educatieve ruimte. Ook is speciaal voor het museum een gedeelte van de rivier de Dommel verbreed, zodat het nu gelegen is aan een 'binnenmeer'; een mooie stedenbouwkundige verbetering van de Eindhovense binnenstad. De Nederlandse architect Abel Cahen ontwierp de nieuwbouw. De Belgische vormgever Maarten van Severen heeft het interieur van een aantal nieuwe publiekvoorzieningen ontworpen.

De imposante nieuwbouw, echter met veel respect voor het oude gebouw van Kropholler
© Peter Cox

Blikvanger van de nieuwbouw is de 26 meter hoge toren met schuine wanden. Deze toren is de spil van het gebouw waarop alle verdiepingen uitkomen. Daarnaast worden een 15-tal nieuwe tentoonstellingszalen gebouwd, verspreid over 3 etages. De gevel van de nieuwbouw is bekleed met grijze leisteen uit Lapland en vormt een prachtig contrast met de lichte, verrassende ruimten in het gebouw. De tentoonstellingsoppervlakte van 2425 m², biedt nu voldoende ruimte om collectiepresentaties tegelijkertijd met wisseltentoonstellingen te houden, waardoor voortaan de befaamde internationale collectie van het Van Abbemuseum (toch zo'n 2500 werken!) actief bij het beleid kan worden betrokken.

0031-(0)40/2381019
info@vanabbemuseum.nl
www.vanabbemuseum.nl

praktisch

Carel Willink, *Stadsgezicht*, 1934
© Van Abbemuseum

Pablo Picasso, *Femme en Vert*, 1909
© Van Abbemuseum

Karel Appel, *Le Cavalier*, 1957
© Van Abbemuseum

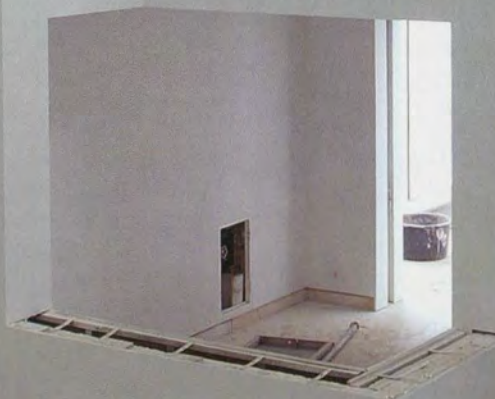
De toegang tot het museum blijft waar hij was; in het oorspronkelijke gebouw uit 1936 en ontworpen door architect A.J. Kropholler. Ook dit gebouw werd door Cahen volledig gerenoveerd en aangepast. De centrale hal leidt de bezoekers naar de nieuwe tentoonstellingsvleugel en de publieksvoorzieningen, zoals het auditorium, de museumshop en het schitterende restaurant met terras aan de Dommel.

De museumbibliotheek, met 120.000 titels één van de belangrijkste vakbibliotheken in Nederland, beslaat drie verdiepingen en is voortaan vrij toegankelijk voor de bezoekers.

De eerste tentoonstelling in het museum wordt 'Over Wij/About We', die de belangrijkste werken uit de unieke collectie van het Van Abbemuseum zal tonen, evenals nieuwe aanwinsten en opdrachten die door de diverse kunstenaars speciaal voor de nieuwbouw worden gerealiseerd.

Mike Kelley, *Categorical Imperative and Morgue*, 1999
© Van Abbemuseum

KIJKEN NAAR BEELDEN... MAG HET EEN IETSJE MEER ZIJN?

- ateliers, wandelvoordrachten, workshops, rondleidingen
- aangepast aan de doelgroep (kleuter tot volwassene)
- voor groepen en individuele museumbezoekers
- vanaf april tot november

Een breed gamma van activiteiten ondersteunt de collectie én de tentoonstellingen

Meer informatie vind je in de brochure, op de website of bij de dienst publiekswerking van MIDDELHEIM OPENLUCHTMUSEUM VOOR BEELDHOUWKUNST

Middelheimlaan 61, 2020 Antwerpen
Tel: 03/828.13.50 Fax: 03/825.28.35
middelheimopenluchtmuseum@cs.antwerpen.be
www.dma.be/cultuur/museum_middelheim

TENTOONSTELLING

Cultuurcentrum
de Werft Geel

tel. 014-57 03 41
fax 014-59 29 66
www.dewerft.be

17 november - 15 december 2002

Bob Verschueren

*Schrjnwerkerj
Centrumparking
Nieuwstraat-Geel

*Schrjnwerkerj

openingsuren :
do. 14-16u.; vr. 16-20u.
za. en zo. 10-17u.

Hernieuw nu reeds uw abonnement Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen 2003

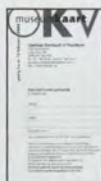
abonnementsprijs onveranderd

€ 24,00

4 x per jaar OKV Prachtig uitgegeven, 44 pagina's, volledig in kleur

4 x per jaar OKV-Plus Brandend actueel, minimum 40 pagina's, in kleur, met nieuws over tentoonstellingen, musea en kunstactualiteit.

Daarbovenop bieden wij **GRATIS** de **OKV-museumkaart**.
Met deze kaart krijgt u gratis toegang
of een aangename reductie
in tal van Vlaamse en Brusselse musea.

Daarnaast is er onze agenda op het net: www.okvweb.org
de meest complete en correcte tentoonstellingsagenda
voor Vlaanderen en Brussel.

Hoe kunt u zich abonneren?

Door storting op rekeningnummer 448-0007361-87 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen.
U kunt gebruik maken van bijgaand betalingsformulier.

Samengevat voor onze Belgische abonnees

Abonnement 2003	€ 24,00
Abonnement 2003 + opbergcassette	€ 34,00
Opbergcassette 2003	€ 10,00

Gecombineerd aanbod

Abonnement 2003 + boek naar keuze	€ 77,00
Abonnement 2003 + boek naar keuze + opbergcassette	€ 87,00

Samengevat voor onze Nederlandse abonnees

Abonnement 2003	€ 25,50
Abonnement 2003 + opbergcassette	€ 37,98
Opbergcassette 2003	€ 12,48

Gecombineerd aanbod

Abonnement 2003 + boek naar keuze	€ 88,00
Abonnement 2003 + boek naar keuze + opbergcassette	€ 100,48

Nederlandse abonnees opgelet, veroorzaak geen onnodige bankkosten;
gelieve uitsluitend te storten op gironummer 135.20 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen vzw, Antwerpen.

Combinatie-aanbod!

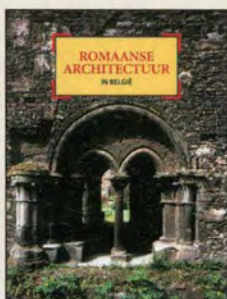
OKV-liefhebbers aandacht!

abonnement 2003

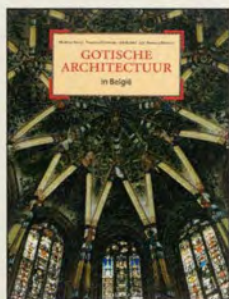
+ 1 boek naar keuze

€ 77,00

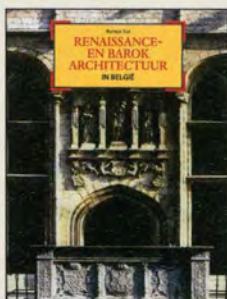
Het boek en uw abonnement op Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen kosten samen € 77,00. In deze prijs is uw abonnement inbegrepen. Port- en verzendingskosten zijn inclusief.

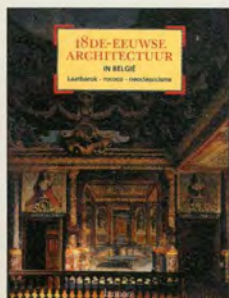
A1

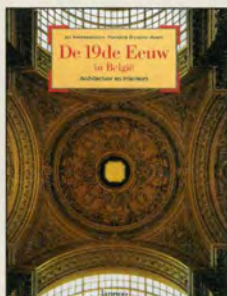
B2

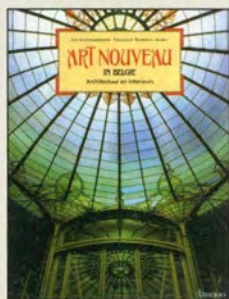
C3

D4

E5

F6

G7

H8

ref.

A1 Romaanse architectuur in België

B2 Gotische architectuur in België

C3 Renaissance- en barokarchitectuur in België

D4 18-de eeuwse architectuur in België

E5 De 19-de eeuw in België

F6 Art-nouveau in België

G7 Art deco en Modernisme in België

H8 Hedendaagse architectuur in België

Vul uw verzameling aan:
als u het combinatie-aanbod neemt kunt u nog extra boeken bestellen tegen € 53,00 per stuk!
(Ook nieuwe abonnees kunnen van dit aanbod gebruik maken.)

U kan gebruik maken van bijgaand overschrijvingsformulier, met opgave van de bovenstaande referentie(s).

Het abdijsmuseum Ten Duinen 1138 te Koksijde

HARRY VAN ROYEN

Op 8 juni 2003

dient het nieuwe museum

rond de abdijsite

Ten Duinen zijn deuren

te openen.

Het is een project geworden

met verschillende

invalshoeken.

De beslissing tot de volledige heropwaardering werd door het gemeentebestuur van Koksijde in 1996-1997 genomen na het overnemen van alle beheersengagements die vroeger een vzw probeerde in te vullen. Een extern projectbureau, *Monument in Ontwikkeling bvba*, kreeg de opdracht om een totaalconcept uit te werken en de verschillende fases verder vorm en inhoud te geven.

Het gastenkwartier werd dit jaar volledig opgegraven en recent werden de graven in de laatste bedolven stuk pandgang blootgelegd.

Een ander museum

Toen in de jaren 1950 gestart werd met de bouw van een museum dat de bezoekers aan de archeologische site meer informatie moest verschaffen, ontstond er vrij snel een verdere invulling die niet onmiddellijk iets met het hoofdonderwerp te maken had. De flora en fauna van de Westhoek was wel een thema dat de

iconografie, objecten) zal dit verhaal vorm geven, aangevuld met enkele decors, kaarten en informatie die via computers opvraagbaar zijn.

De site heeft een automatische internationale uitstraling. De gewijzigde staatsrechtelijke indeling van West-Europa heeft er immers voor gezorgd dat de sporen van het vroegere abdijsdomein verspreid liggen over Frankrijk, België en Nederland. Daarbovenop had de abdij ook nog bezittingen in Engeland. Die internationale dimensie wordt dan ook doorgetrokken in de museumwerking.

De volgende thema's hadden het verder archeologisch onderzoek (2002) en Sint-Bernard (2003) als leidraad.

In de loop van zijn geschiedenis maakte de abdij talrijke contacten met andere abdijen van de Orde. Vanuit die optiek, en aansluitend bij een vraag van het Europees Charter van cisterciënzersites en abdijen, werd in mei 2002 een Vlaams-Nederlandse koepelvereniging opgericht, de vzw Stichting Vlaams-Nederlands Cisterciënzercharter. Het abdijsmuseum was initiatiefnemer en neemt momenteel het secretariaat waar.

een project dat van onder het zand verrijst

Restauratie van de ruïnes

Toen in 1627 de cisterciënzermonniken hun kloosterhoeve Ten Bogaerde verlieten om in Brugge een nieuwe abdij te betrekken, was hun Onze-Lieve-Vrouw ten Duinenabdij grotendeels ontmanteld en in de loop van de 17de eeuw werd zij volledig bedolven door de Hoge Blekker, toen een wandelende duin die reeds in de 16de eeuw een deel van de gronden van het abdijsdomein had ingenomen. Buiten een herinneringskruis ter hoogte van de vroegere kapittelzaal werd er geen bijzondere aandacht aan de site meer geschonken.

Dat veranderde pas toen in 1894 Idesbald van der Gracht canoniek zalig werd verklaard en er in 1896 in Brugge ter zijner ere een jubelstoet uitging. Een aantal geestelijken en oudheidkundigen gingen daarna op zoek naar de abdij van de in Brugge en Koksijde aanbeden abt en vonden sporen van de kerk. Stijgend grondwater deed de werken stoppen.

In het Interbellum zocht de lokale geoloog Karel Loppens vooral naar de lokalisatie van de eerste abdij. De aanzet tot doorgedreven archeologisch onderzoek kwam er in 1949, toen men voor restauratiewerken aan de Duinenabdij te Brugge bouw materiaal zocht op de abdijsite te Koksijde. Van het een kwam het ander en in de loop van de volgende jaren werd het grootste deel van de abdijsite, de pandgangen, het lavatorium, de keuken, de lekenbroederstraat, de lekenbroedervleugel en het abtswartier opgegraven. Van het gastenkwartier werd een klein stukje bloot gelegd.

Er werd vooral met jongerenkampen gewerkt tijdens de vakantieperiodes. In het enthousiasme van het moment werden met verspreid gevonden bouwmaterialen muurstukken gereconstrueerd.

In de loop van de jaren 1970 en 1980 werden verschillende van die muuropstanden hersteld. Het verval was in de jaren 1990 zo groot geworden, dat er dringend diende ingegrepen te worden. Park en ruïnes werden eind 1998 dan ook voor bezoekers gesloten.

De restauratie van de site is momenteel bezig. De dreiging van de te hoge grondwatertafel werd gekeerd door een lokaal pompsysteem te gebruiken, terwijl de oude stenen beschermd worden door nieuwe afdekkingen. Wanneer dit werk afgerond zal zijn, worden de ruïnes geïntegreerd in een natuurpark. Nieuwe opgravingen, met een zachte restauratie en zonder reconstructies, zullen de site vervolledigen.

© Abdijsmuseum Ten Duinen 1138

talrijke zeeklassen die een weekje te Koksijde verbleven, kon bekoren, maar paste niet echt bij de site. Noodzakelijke investeringen in het museumconcept werden niet uitgevoerd. In 1993 kende het museum nog een voltrefter naar aanleiding van de tentoonstelling rond het latri-nair gebeuren. Daarna deemsterde het museum verder weg.

De keuze van een noodzakelijke inhaalbeweging noopte ook tot een totaal sluiten van het museum. Het gebouw werd volledig leeg gemaakt en de lokalen werden voor het nieuwe museale concept van het projectbureau *Monument in Ontwikkeling* verbouwd. Het nieuwe abdijsmuseum focust nu volledig op het thema van de geschiedenis van de Orde van Cîteaux in de Middeleeuwen, waarbij zowel de algemene informatie als details over de Orde in de Lage Landen en in de specifieke abdijsite Ten Duinen, aan de orde zijn.

De indeling volgt vooral het leven van de monniken in een abdij: bidden en werken, eten en ontspanning, sterven en begraven worden. Een normale tentoonstellingsopbouw (wandteksten, begeleidende

Nieuwe museumwerking

Waar er de voorbije jaren vooral veel tijd besteed werd aan het bezorgen van achtergrondinformatie aan het projectbureau, wordt vanaf september 2001 de werking van het nieuwe museum voorbereid. De hele werking dient immers vanaf nul opgestart te worden. Eind 2001 verscheen het eerste museumjaarboek, *Novi Monasterii*. Dit jaarboek dient vooral bijdragen rond de jaarlijkse thematen-toonstelling te bundelen. Het eerste nummer bracht artikels van het colloquium van september 2000 dat als thema de cultuurtoeristische input van cisterciënzersites in West-Europa behandelde.

Om bij de opening te kunnen beschikken over goede gidsen, werd ondertussen ook gestart met een specifieke gidsencursus die startte met het Erfgoedweekend 2002 en tot Pasen 2003 loopt. Met de cursisten werden de Waalse cisterciënzersites van Villers en Aulne bezocht en een deel van de cursisten bezocht de cisterciënzersites van Byland, Jervaulx, Kirkstall, Sawley, Whalley, Jervaulx en Fountains in Engeland en kregen er nog de kartuizersite van Mount Grace bovenop.

In het verlengde van deze gidsencursus werd in juni 2002 een vriendenkring van het museum opgericht. Deze vzw *Familiares de Dunis* werkt nu vooral aan een randprogramma voor 2003. Een educatief programma wordt losgelaten op het Canon Leermeestersproject van het Departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.

Om de communicatie met de buitenwereld en alle geïnteresseerden te stroomlijnen, wordt sinds juni 2002 een maandelijke elektronische nieuwsbrief verzonden. Mits eenvoudige aanvraag is die gratis te bekomen. Voor het toekomstig museumbezoek zal uiteraard wel een kleine toegangsprijs gevraagd worden.

.....
ABDIJMUSEUM TEN DUINEN 1138
 Koninklijke Prinstraat 8
 8670 Koksijde
 tel 058 / 52 16 85
 fax 058 / 51 00 61
 e-mail: tenduinen@koksijde.be

In mei 2003 zal er bij Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen over dit museum een themanummer verschijnen.

7000 jaar Perzische kunst

Ruim twee decennia na de islamitische revolutie van 1979 hebben bijna 180 kostbare voorwerpen het Iraans Nationaal Museum in Teheran verlaten, om het Europees publiek kennis te laten maken met de betekenis van de pre-islamitische cultuur van Iran.

Heel wat van de tentoongestelde meesterwerken waren nooit eerder aan het publiek voorgesteld. De tentoonstelling was al te zien in Wenen en in Bonn.

De prehistorie en de vroegste geschiedenis van Iran

Uit de huidige stand van het archeologische onderzoek blijkt dat in alle Iraanse regio's van het 7de tot het 4de millennium afbeeldingen van dieren, vooral runderen, maar ook roofdieren en slangen, te vinden zijn. Ornamentele diervormen fungeren als decor op vaatwerk of als kleine sculpturen. Afzonderlijke elementen, zoals de horens, worden vaak bijzonder benadrukt of ornamenteel vervormd.

De Achaemenieden

Volgens de huidige opvattingen stond de kunst van de Achaemenieden ten dienste van de staat. De koning gaf opdracht tot het maken van kunstwerken waarin zijn heerschappij werd bevestigd en verheerlijkt. Of het nu ging om architectuur of kleine kunstvoorwerpen, religieuze kunst of versiering van privé-vertrekken, al deze kunstvormen moesten steeds tegemoet komen aan de eisen van de koning. Het omzetten van een idee in een kunstwerk was een belangrijke taak, die uitgeoefend werd door hoge hofbeambten. Zij stonden bovenaan in de hiërarchie en legden rechtstreeks aan de koning verantwoording af. De ambachtslui die nadien voor de praktische uitwerking instonden, kwamen vermoedelijk uit verschillende satrapieën van het uitgestrekte rijk. Behalve over de hofkunst is er ook een en ander bekend over het dagelijks leven van de gewone burgers. Al bij al is dit echter niet zoveel, gezien woonhuizen meestal werden opgetrokken in leemtegels die in de zon gedroogd werden.

Beker met dubbele fries
© Nationaal Museum, Teheran

Meesterwerken uit het Iraans Nationaal Museum in Teheran

Ryhton in de vorm van een leeuw
© Nationaal Museum, Teheran

Iran voor de periode van de Parthen

Voor we nader ingaan op de schaarse overblijfselen van de Seleucidische kunst in Iran, dient er op gewezen dat reeds bij de aanvang van het Achaemenidenrijk de Griekse invloeden zeer sterk waren. Bloeiende Griekse steden aan de Klein-Aziatische westkust en volkeren uit Klein-Azië zelf, zoals de Lydiërs, de Cariërs en de Lyciërs stonden reeds vanaf 546 v. Chr. of enkele jaren later onder Perzische heerschappij. Er zijn heel wat bronnen bewaard over beeldhouwers, steenhouwers en timmerlui uit het westen van Klein-Azië, die betrokken waren bij de bouwwerkzaamheden in Persepolis, Pasargadae en Susa.

Kunst werd ook 'geïmporteerd' na de Ionische opstand in het westen van Klein-Azië, vanaf 499 v. Chr. en ook tijdens de erop volgende Perzische oorlogen tussen 492 en 479 v. Chr. De Perzen namen toen namelijk heel wat Griekse beelden en andere voorwerpen mee naar Iran.

Het beeldje van Apollo Phileios uit Didyma, dat door beeldhouwer Kanachos werd ontworpen en dat behoorde tot het grote Apollo-heiligdom, kwam op deze manier in Susa terecht. Didyma ligt immers niet ver van Milete, waar de Ionische opstand tegen de Perzen begon. Bijna twee eeuwen later, in 300 of 299 v. Chr. werd het beeld door Seleucus I teruggegeven aan de stad Milete. Samen met de tempelschatten werd uit Didyma ook een grote nabootsing van een astragaal uit de 6de eeuw v. Chr. meegenomen. Een astragaal is het middenvoetsbeentje van een schaap of een geit. Ze werden gebruikt als dobbelstenen, in het spel, maar ook bij het maken van voorspellingen. De astragaal waarvan hier sprake is, bleef ook tijdens de periode onder Alexander en de Seleucieden in Iran en werd pas teruggevonden tijdens opgravingen in Susa.

Culturele vernieuwing onder de Parthen

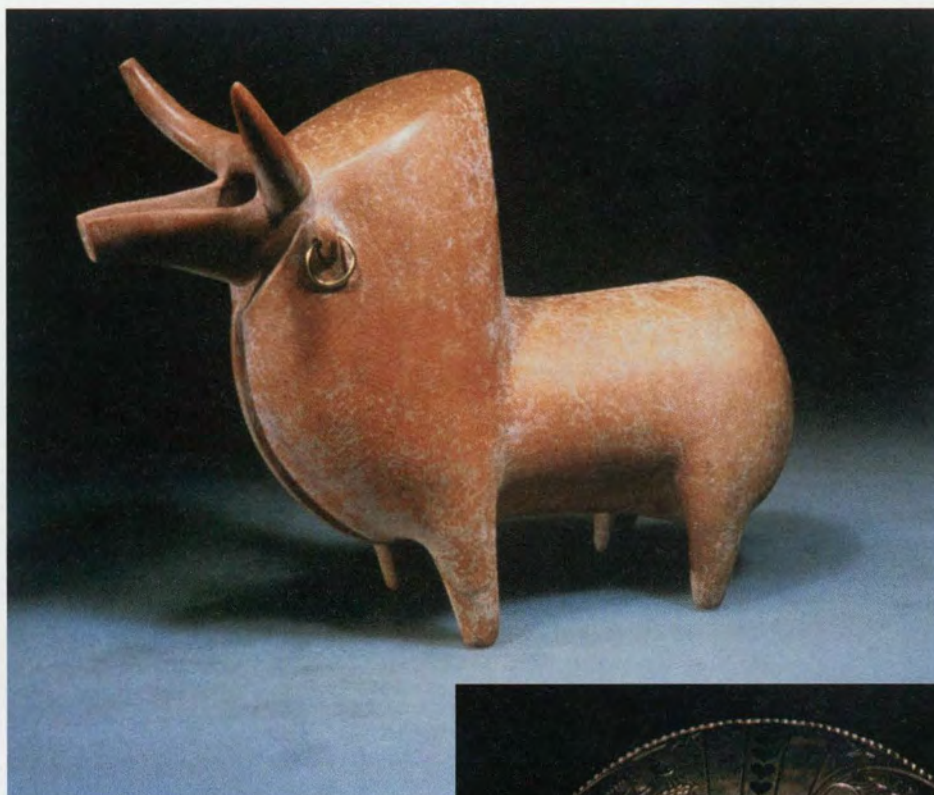
In de Iraanse geschiedenis is de Parthentijd een periode van belangrijke culturele vernieuwing. Hoewel deze periode vrij lang geduurd heeft, zijn de vondsten uit die tijd echter weinig talrijk. Niettemin kunnen we een doorlopend ontwikkelingsproces vaststellen.

De periode begint in het midden van de 3de eeuw, toen de Arsacieden in de Seleucidische provincie Parthië binnenvielen en daar hun nieuwe staat vestigden, en loopt tot aan de definitieve onderwerping van Artabanus IV, de laatste heerser van de Arsacieden, door Ardashir I, de eerste heerser van de Sassaniden-dynastie. Het feit dat de archeologische vondsten uit de Parthentijd zo schaars zijn, is deels een gevolg van het vernietigingsproces van de tijd en van het toeval dat ook in moderne archeologische ontdekkingen niet weg te denken is. Het is echter ook te wijten aan de toen historisch-politieke heersende omstandigheden.

De Laat-Sassanidische propaganda negeerde immers met opzet het belang van de Arsacieden, in een poging om ideologisch een culturele, politieke en historische continuïteit met de Achaemenieden tot stand te brengen. Daarbij sloeg ze ongegeneerd de heerschappij van de Arsacieden, die bijna vijfhonderd jaar had geduurd, over. De Sassaniden, vorsten van Persis, waanden zich de rechtstreekse opvolgers van de Achaemenieden, die hen in hun eigen land en in West-Iran waren voorgegaan. De Arsacieden echter waren oorspronkelijk afkomstig uit de Eurazische steppen en vertegenwoordigden totaal andere Iraanse tradities, namelijk die van Parthië en Oost-Iran.

Nog niet veel van bekend: het Sassanidenrijk

Ondanks nieuw onderzoek is over het begin van de Sassanidendynastie nog maar weinig bekend. Ze ontleende haar naam aan de stamvader Sassan. Deze was vermoedelijk een opperpriester van het vuurheiligdom van Anahita in Istakhr bij Persepolis (Persis; Zuid-Iran) en volgens de legende een directe opvolger van de Achaemenieden.

Vaasje in de vorm van een rund
© Nationaal Museum, Teheran

Pabag, eveneens opperpriester van het vuurheilgdom van Anahita in Istakhr, was zijn afstammeling. Persis (Fars), ooit het centrum van het Achaemenidische wereldrijk, werd toen geregeerd door een lokale vorst die de koningstitel voerde, eigen munten sloeg, maar niettemin een onderdaan van de Arsacidische grootkoning was. Pabag kwam in opstand tegen deze 'deelkoning' en riep zichzelf uit tot koning van Persis. Pabag duidde zijn oudste zoon Shapur aan als opvolger van de troon van Persis. Diens jongere broer Ardashir weigerde hem echter te erkennen. Eer het tot een strijd kwam tussen de twee broers, werd Shapur als het ware door 'goddelijke tussenkomst' door naar beneden vallende stenen gedood. Nadat Ardashir Persis en de aangrenzende gebieden met tal van kleine vorstendommen onder zijn heerschappij had gebracht, kwam het in 224 na Chr. tot een beslissende slag tegen de Parthenkoning Artabanus IV. Ardashir overwon en beëindigde zo de Arsacidische heerschappij over Iran, die bijna vijfhonderd jaar had geduurd.

Schaal met vrouwelijke muzikanten
© Nationaal Museum, Teheran

Vroeg-islamitische kunst

De islam als religieus fenomeen heeft – vooral door het ontbreken van een iconografie van het goddelijke – de kunst niet in dezelfde mate ingezet ter verbreiding van zijn ideeën als bijvoorbeeld het christendom of het boeddhisme. Toch heeft hij de architectuur en de houding van de kunstenaars tegenover hun eigen werk sterk beïnvloed. Hoewel één van de belangrijkste aspecten van de islamitische kunst haar homogeniteit is, mogen we dit niet met eenvormigheid verwisselen.

In de verschillende invloedssferen van de islam getuigt de islamitische kunst van een grote verscheidenheid. Daarvan is Iran – in de breedste zin – ongetwijfeld een van de belangrijkste gebieden. Het begrip 'islamitische kunst' is eigenlijk niet echt adequaat. We spreken immers ook niet van 'christelijke kunst' als zodanig. Na de agressieve en deels destructieve beginperiode ten tijde van de veroveringen, kwam een nieuwe cultuur tot stand, die de voorgaande culturele waarden niet radicaal verving, maar voor zover ze bruikbaar waren, hun inhoud en expressievormen overnam. De twee grote culturen waarmee ze in contact kwam, waren de Byzantijnse cultuur in het westen en de Sassanidische in het oosten.

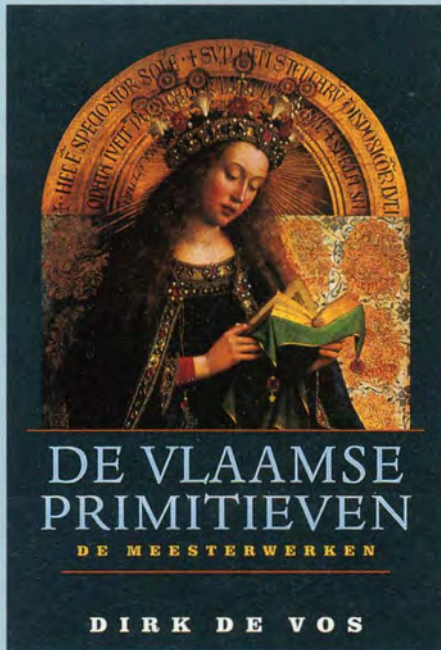
.....
Nog tot 5 januari 2003

P.R.A.K.T.I.S.C.H.

KUNSTHAL SINT-PIETERSABDIJ
Sint-Pietersplein 9
9000 Gent
09/243.97.30
dr.sintpietersabdij@gent.be
www.gent.be/spa/

Open van 10 tot 18 uur, maandag gesloten

de moeite niet waard
alleen voor de verzamelaars
zeker de moeite waard
dit kan je blindelings aanschaffen
een absoluut meesterwerk

De Vlaamse Primitieven: De Meesterwerken

DIRK DE VOS

Het Mercatorfonds vroeg aan Dirk De Vos om een twintigtal meesterwerken uit de 15de eeuw te bespreken. Het leverde een boeiend en mooi boek op. Het werd een imaginair museum waarbij elk schilderij uitvoerig beschreven werd en ook toegelicht: hoe het is ontstaan, waar het zich situeert in het oeuvre van de schilder, de verklaring van het onderwerp en de symboliek.

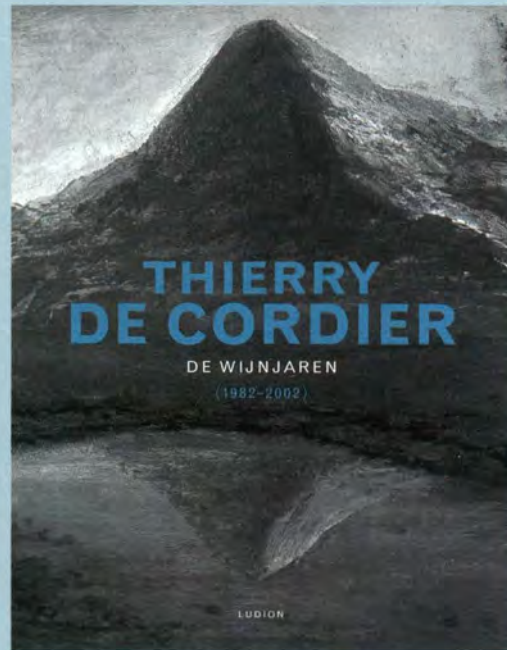
Je kan alle hoofdstukken onafhankelijk van elkaar lezen, wat bepaald handig is. Van alle schilderijen zijn vele details opgenomen. De keuze van de werken is uiteraard niet echt vernieuwend. Het gaat echt wel om de absolute meesterwerken. Misschien dat de lezer die ook wel verwacht, maar verrassen doet het boek dus niet echt.

Wél mooi en leerrijk is de dvd die bij het boek hoort. 'De visione dei' heet het schijfje en het biedt ons de kans een virtueel bezoek te brengen aan de Vijdt-kapel en er het Lam Gods te ontdekken in zijn oorspronkelijke omgeving.

MP

ons oordeel:

Dirk De Vos,
De Vlaamse Primitieven: De Meesterwerken,
216 blz., 245 ill. in kleur, 38 in zwartwit,
linnen band,
ISBN 90 6153 518 2 (nederlands).

Thierry De Cordier

De wijnjaren (1982-2002)

Wie is Thierry De Cordier? Hoewel hij door een kleine groep bewonderaars op handen wordt gedragen, kent het grote publiek hem nauwelijks. Daar probeert uitgeverij Ludion nu verandering in te brengen met een lijvig boek, waarin zijn werk toegelicht wordt. Niet uitgelegd, er is een verschil. Het is een poëtisch-filosofische reis doorheen een hoogst eigenzinnig oeuvre geworden. Een aantal sleutelwerken en performances worden uitgebreid besproken, met veel aandacht voor de illustraties die altijd baden in een bijna melancholische sfeer. Bij het lezen van de teksten kom je stapje voor stapje dichterbij de 'kunstenaar' Thierry de Cordier, maar besef je ook dat je hem nooit zult leren kennen.

'Je n'ai absolument rien à voir avec le vingtième siècle' zegt De Cordier.

Maar via dit boek komt hij wél met grandeur de 21ste eeuw binnen!

Een aanrader, zeker weten.

MP

ons oordeel:

Thierry De Cordier,
De Wijnjaren (1982-2002),
274 blz., 260 ill. in kleur en zwartwit,
linnen band,
ISBN 90 5544 22 7

Van Bakeliet tot Composiet

Het verhaal van

composieten is zo oud

als dat van huizen van stro

en klei.

Het stro is vandaag

vervangen door glas-,

koolstof-, aramide-

of cellulosevezels,

het bindmiddel is kunststof.

© Designmuseum, Gent

© Designmuseum, Gent

© Designmuseum, Gent

© Designmuseum, Gent

'Van Bakeliet tot Composiet' is een tentoonstelling over de geschiedenis en de ontwikkeling van vezelsterke materialen. Sinds de ontwikkeling van bakeliet (o.a. gebruikt voor luidsprekers en radio's) in het begin van de vorige eeuw, nam de ontwikkeling van deze materialen een hoge vlucht.

Sterken veel variatie

Vooraf kunststoffen als polyesters en epoxyharsen, maar ook natuurlijke harsen en lijmen, ontwikkelden zich in de jaren vijftig tot ideale bindmiddelen voor vezels en weefsels.

Nog tot 23 februari 2003

DESIGN MUSEUM GENT
Jan Breydelstraat 5
9000 Gent
09/267.99.99
museum.design@gent.be
design.museum.gent.be

Gecombineerd met glas-, carbon-, natuurlijke of hoogtechnische vezels voor ruimtevaarttoepassingen zijn composieten bij ingenieurs, ontwerpers en designers zeer geliefd. Niet alleen hun sterkte, lichtheid en grote mogelijkheden in vormvariatie en design, maar ook hun energiezuinige en milieuvriendelijke kwaliteiten dragen bij tot hun gebruik in nieuwe producten. Zowel de sport- als meubelindustrie, de ruimtevaart, het transport en de kunstproductie maken uitvoerig van deze materialen gebruik.

Rugzakken en een ferrari

De tentoonstelling geeft een beeld van de ontwikkeling van composieten sinds de jaren vijftig in meubelen, verlichting, bouw, huishoudartikelen, fietsen, auto's, sportartikelen, gezondheid en veiligheid. Royale sofa's uit de sixties, sportartikelen uit de seventies, technische ontwikkelingen uit de jaren tachtig en innovaties van de laatste decennia worden in de expositie opgenomen naast een zweefvliegtuig, een ferrari, golfplaten, kogelvrije vesten, rugzakken, meubelen e.a. Meer dan 300 objecten die laten zien hoe anders composieten zijn: sterk, stijf, duurzaam en licht.

© Designmuseum, Gent

GALERIJ PATRICK DEROM

SCHILDERIJEN - TEKENINGEN - SCULPTUUR

19de & 20ste EEUW

Léon SPILLIAERT (1881-1946)
Kaai met visser op een meerpaal - 1909
oostindische inkt, pastel, kleurpotlood en gouache op papier, 686 x 461 mm

DINSDAG TOT ZATERDAG
VAN 10u30 TOT 18u30

GALERIJ PATRICK DEROM
Wolstraat 1 - 1000 Brussel
T: 02 514 08 82
F: 02 514 11 58
galerie.p.derom@linkline.be

WWW.PATRICKDEROMGALLERY.COM

SHEPHERD & DEROM GALLERIES
58 E 79th Street, NY, NY 10021
T: 1 212 861 4050
F: 1 212 772 1314
shepherdNY@aol.com

Van Pietje Bell tot Harry Potter

De Kunsthal Rotterdam

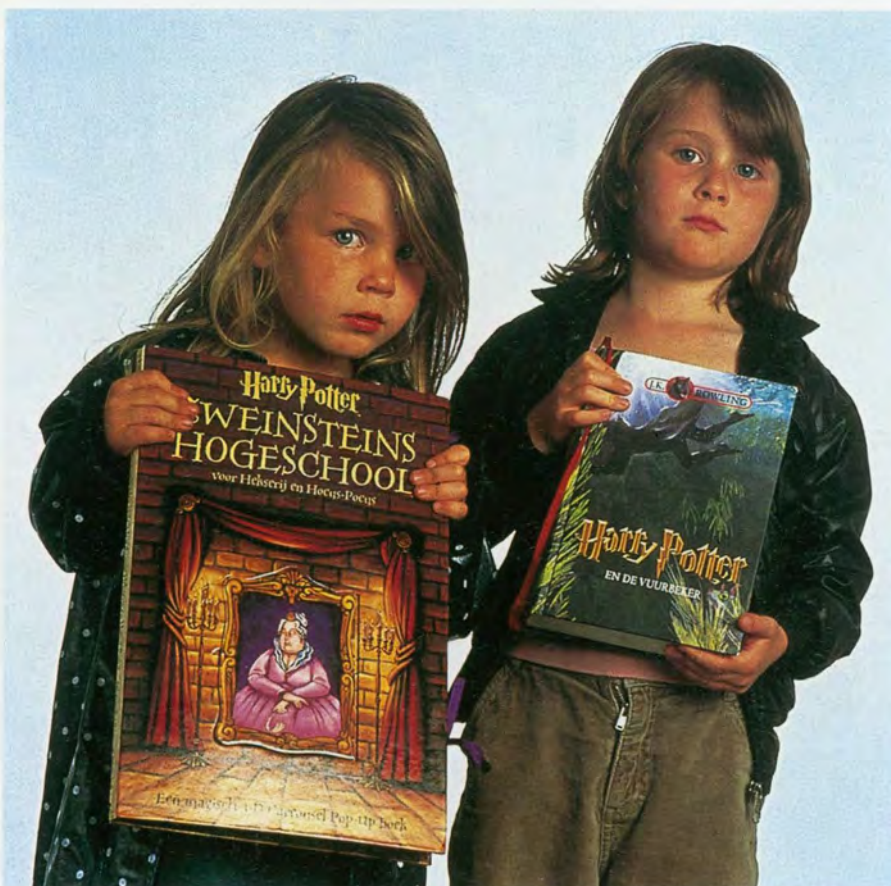
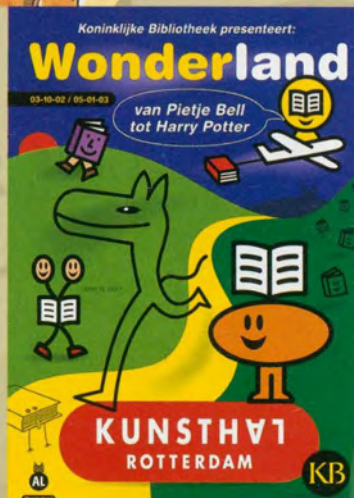
en de Koninklijke

Bibliotheek presenteren

de grootste kinderboeken-

tentoonstelling die ooit

gehouden is.

© Arie Versluis

De grootste hal van de Kunsthal wordt omgetoverd tot een war Wonderland, omsloten met een enorme muur van boeken – 160 meter lang en ruim 4 meter hoog. De bedoeling is dat je je als volwassene ten opzichte van zo'n oppervlak weer kind gaat voelen! In deze wand wordt in ruim 60 vitrines een chronologisch overzicht gegeven van het kinderboek in Nederland, waarbij het vertaalde kinderboek ook tot de Nederlandse uitgaven wordt gerekend. Dus ook Pieter Konijn van Beatrix Potter en Winnie-de-Poeh van AA Milne.

De tijdlijn begint met een aantal vroege leerboekjes. Hierna is er aandacht voor Hieronymus van Alphen's 'Proeve van kleine gedigten voor kinderen' uit 1778, door velen gezien als het allereerste kinderboek in het Nederlands. Met een speciaal computerprogramma kunnen de bezoekers pagina voor pagina door de soms zeer kwetsbare boeken bladeren.

Daarna volgt veel aandacht voor 19de eeuwse uitgaven (met o.a. Jules Verne). De 20ste eeuw komt dan eveneens ruimschoots aan bod, met o.a. Pietje Bell, Ot en Sien en Nijntje. Deze hal eindigt met de huidige Harry Potter-hype.

Nog tot 5 januari 2003

WONDERLAND
Kunsthal Rotterdam
Museumpark
Westzeedijk 341
3015 Rotterdam
0031- 440.03.00
www.kunsthall.nl

.....
P.R.A.K.T.I.S.C.H.
.....

In twaalf spannende paviljoens worden in Wonderland oude en nieuwe thema's uit kinder- en jeugdliteratuur met beeld en geluid tot leven gebracht.

Bezoekers kunnen reizen naar verre landen, griezelen in een donker bos, mijmeren over lang vervlogen tijden en dingen doen die normaal niet mogen. In één van de paviljoens voeren verhalenvertellers het publiek mee naar exotische werelden. Ze dragen bijzondere verhalen voor uit het Midden Oosten, Afrika, Azië, Suriname en de Nederlandse Antillen. In de twee etages hoge Kinderboekenfabriek kan de bezoeker zijn eigen boek maken om zo te ontdekken hoe het is om schrijver, tekenaar, drukker of uitgever te zijn. Tijdens de tentoonstelling worden speciale activiteiten voor jong en oud georganiseerd. Die staan op de speciale website (www.kb.nl/wonderland) waar ook een virtueel bezoek aan de tentoonstelling mogelijk is.

de Warande

TENTOONSTELLING

van 21 december tot en met 26 januari 2003

ELS VAN DEN VEYVER

installaties, schilderijen, fotografie, video ...

lezing van de kunstenaar over haar werk
donderdag 9 januari 2003 om 20 u
in de Warande.
gratis toegang.

vrije toegang van di. tot za. van 14 tot 18 u., zo. van 10 tot 12 en van 14 tot 18 u.
gesloten op maandag en op Kerst- en Nieuwjaarsdag.
een bezoek op afspraak is mogelijk.

de Warande, Warandestraat 42, B-2300 Turnhout
tel. 0032 (14) 41 94 94, fax 0032 (14) 42 0821
e-mail tentoon@warande.be, www.warande.be

U moet niet meer wanhopen. Gewoon luisteren naar Herwig Verhoert, elke zaterdag en zondag tussen 7 en 10. Dat volstaat.

Hij kiest voor u de opvallendste tentoonstellingen en culturele manifestaties waar u de volgende dagen naar toe kan. Elke week is er ook een reportage over een vaste collectie van een museum.

Herwig Verhoert
Op radio Klara
Elke zaterdag en zondag,
telkens tussen 7 en 10 uur,
met de reportage
omstreeks 9.30 uur

Vertel eens een museum

Wandelen door een collectie brengt altijd ver- en bewondering teweeg bij de bezoeker. Wij wilden graag weten in welke mate een museumbezoek een inspiratiebron kan zijn voor auteurs of acteurs. Daarom stuurt Klara vier prominente cultuurmensen door een museum: Jef Geeraerts, Bob de Moor, Oscar van den Boogaard en Dimitri Verhulst. De neerslag van hun ervaring kan je live horen. Vier zondagen in december stelt Herwig Verhoert vier musea voor tussen 9 en 10 uur. De donderdag erna kan je om 20 uur naar het museum in kwestie voor een rondleiding met als apotheose een museumverhaal, verteld door de "auteur" zelf. Daar kan je getuige zijn van hoe een vaste collectie vaak losse associaties oproept.

SCHEPT VREUGDE
EN BRENGT EEN PRODUCT TOT STAND
WAAR U TROTS OP KUNT ZIJN

OP 1/12:
BAKKERIJMUSEUM (ZUIDGASTHUISHOEVE)
Albert I-laan 2
8630 Veurne
van oktober tot maart van maandag tot
donderdag open van 10-12 en van 14 tot 16 u
058/31 38 97
www.veurne.be

OP 8/12:
MUSEUM DR. GUISLAIN
J. Guislainstraat 43
9000 Gent
open van dinsdag tot vrijdag van 10 tot 17u. en
in het weekend van 13 tot 17u.,
09/216 35 95
www.museumdrguislain.be.

OP 15/12:
ETNOGRAFISCH MUSEUM
Suikerrui 19
2000 Antwerpen
dinsdag tot zondag open van 10 tot 17
03/220 86 00
etnografisch.museum@stad.antwerpen.be

OP 22/12:
BELLEVUE MUSEA
Paleizenplein 7
1000 Brussel
open van dinsdag tot zondag van 10 tot 17 uur
(van okt. tot maart)
02/545 08 00
www.musbellevue.be

Brood bakken met Dimitri Verhulst

Als handelsreiziger in grondstoffen voor bakkerijen maakte Walter Plaetinck van dichtbij kennis met het bakkersambacht. Met de hulp van bevriende bakkers en als herinnering aan vroeger werd Plaetinck een verwoed verzamelaar van oude bakkerswerktuigen en zo groeide langzaam de collectie van het Bakkerijmuseum. Speculoos. Dat is de link tussen columnist (*Collage, Studio Brussel*), dichter (*Liefde, tenzij anders vermeld*) en schrijver (*Niets, niemand en redelijk stil*) Dimitri Verhulst en het Bakkerijmuseum. In een voorgesprek lichtte Verhulst al een tipje van de sluier op; hij vertelt op de vooravond van Sinterklaas een verhaal over de geheimzinnige afwezigheid van de heilige man in zijn kindertijd.

(uitzending reportage op 1/12,
museumvertelling op 5/12 om 20 u)

Op de sofa met Oscar van den Boogaard

In de vorige OKV-plus werd al uitvoerig bericht over de tentoonstelling over *Outsiderskunst* in het museum annex psychiatrisch centrum Dr. Guislain in Gent. In de oase van een schitterend honderdvijftigjarig pand brengt dit museum de geschiedenis van de psychiatrie in kaart aan de hand van foto's en vreemde voorwerpen. Wat zoekt een schrijver als Oscar van den Boogaard in een museum van de psychiatrie, en vooral, wat zal hij er vinden? Deze Nederlander die in Brussel woont heeft recent zijn zesde roman *Een bed vol schuim* geschreven, en ook dit boek gaat weer over de relaties tussen mensen, over verlangens die de auteur *oceanisch* noemt, over eenzaamheid. Drie begrippen die ook nooit ver weg zijn in de wereld van de psychiatrie.

(uitzending reportage op 8/12,
museumvertelling op 12/12 om 20 uur)

Gangreen 5 met Jef Geeraerts?

Van Outsiders naar etnische kunst. Voor het Etnografisch museum kan je ook al te rade gaan bij de vorige OKV-plus: het was één van de vier musea die we al op deze pagina's voorstelden. Ondertussen is er wel nog een nieuwigheid: het museum van de andere beschavingen heeft vanaf nu ook een interessante *audioguide* die duiding geeft bij verschillende tentoongestelde stukken. Of beter nog, laat Jef Geeraerts je *audioguide* zijn. "Natuurlijk", dachten jullie toen je de auteur bij dit museum zag: Geeraerts bracht toch vijf jaar van zijn leven door in Kongo en haalde daar de mosterd voor zijn *Gangreen*-cyclus. Daarbij is hij ook nog een geboren en getogen Antwerpenaar. Niets dan interessante links dus: wie weet wat voor herinneringen een bezoek aan dit museum nog kunnen losmaken bij de schrijver...

(uitzending reportage op 15/12,
museumvertelling op 19/12 om 20 uur)

Een koninklijke avond met Bob De Moor

Kan ú alle namen van onze Belgische vorsten naadloos opdreunen? Wanhoop niet, je kan voor de geschiedenis van ons koningshuis terecht in het Museum van de Dynastie, één van de collecties die onder de noemer Bellevue Musea vlak bij het Koninklijk paleis ligt. De locatie is het schitterende 18de eeuwse Hotel Bellevue, waar ondergronds ook de resten van het 16de eeuwse paleis van Keizer Karel bewaard zijn. In zijn laatste monoloog zoekt Gents acteur-theatermaker Bob De Moor het ook ondergronds; hij neemt de schop op en graaft naar resten van *Iguanodons*. Met dit stuk brengt De Moor in januari 2003 de dinosaurïërs in het Museum voor Natuurwetenschappen tot leven. Benieuwd of hij zich voor Klara een baard aanmeet en één van de Leopolds tot leven wekt? Beleef het op 26 december in een royale setting.

(uitzending reportage op 22/12,
museumvertelling op 26/12 om 20 uur)

Laat de Leeuw maar los!

MICHEL PEETERS

Wie regelmatig

tentoonstellingen bezoekt

zal het al wel opgevallen

zijn.

Een mooie vormgeving

maakt het kijken

aangenamer.

Wij gingen een kijkje nemen bij Hendrik de Leeuw, tentoonstellingsvormgever aan de stad Antwerpen. Op het moment van ons bezoek was men nog volop aan de voorbereiding bezig van het project 'Voor het museum gewonnen'. Hier werd aan jongeren gevraagd bekende en minder bekende voorwerpen uit de Antwerpse musea in een nieuwe context te tonen. De Leeuw werkte dat dan concreet uit, en het resultaat zie er vrij fraai uit.

Het Steen vol ijzer

Wie de tentoonstelling 'Landverhuizers' in het Antwerpse scheepvaartmuseum al heeft gezien, zal zeker de aparte vormgeving al zijn opgevallen. Opvallend daarbij is dat de zalen 'ingepakt' zijn met metalen golfplaten. De zalen waren her zo dwingend aanwezig dat alleen 'inpakken' een oplossing bood. Het oogt indrukwekkend en duur, maar dat klopt eigenlijk niet. Het metaal was meteen klaar voor gebruik, terwijl men anders houten wanden had moeten voorzien, die daarna dan beschilderd hadden moeten worden.

kijkje in de zalen van 'Landverhuizers'
© Bart Huysman

Daarenboven sloot het gebruik van metaal veel dichter aan bij het thema van de tentoonstelling. Duizenden mensen vertrokken van deze oevers, op zoek naar een beter bestaan. Ze werden opgevangen in loodsden, aan boord verbleven ze meestal in de goedkoopste klasse (alles was daar van metaal) en eens aangekomen in de Nieuwe Wereld was hun eerste verblijfplaats vaak... een metalen loods.

Hou de mens maar centraal

Op zijn minst origineel te noemen dus. Dergelijke ingrepen zijn heel drastisch, en laat het gezegd zijn, meestal doet De Leeuw dat niet. Hij werkt volgens het credo 'de ruimte primeert en de vormgeving accentueert'. Het decor en het onderwerp zijn dus verbonden. Dat blijft namelijk het allerbelangrijkste voor Hendrik De Leeuw, die band met zijn onderwerp. Als vormgever moet je op de achtergrond blijven en ten dienste staan van de voorwerpen. Je kan dan dingen accentueren door middel van kleur en /of belichting. Iets wat ook tot uiting komt in zijn niet gerealiseerde project 'Arc of Humanity'.

Hendrik de Leeuw, Arc for Humanity
© Bart Huysman

kijkje in de zalen van 'Landverhuizers'
© Bart Huysman

Het geheel vormt een sterk filosofisch onderbouwd geheel, waar bij de mens, wars van alle culturele en religieuze verschillen, centraal staat. Dat laatste is misschien wel het belangrijkste bij Hendrik de Leeuw. De mens staat altijd centraal en dat komt mooi uit in zijn vormgeving. Je kan het allemaal gaan bekijken. De tentoonstellingen in het Hessenhuis en het Scheepvaartmuseum lopen nog een tijdje.

VOOR HET MUSEUM GEWONNEN

Nog tot 19 januari 2003

HESSENHUIS

Falconrui 53
2000 Antwerpen
03/206.03.75
museum.antwerpen.be/hessenhuis

LANDVERHUIZERS

Nog tot 31 december 2002

NATIONAAL SCHEEPVAARTMUSEUM

Steenplein 1
2000 Antwerpen

De kers op de taart

Bijzondere stukken uit de stedelijke collectie

van 9 november 2002
tot 19 januari 2003
van dinsdag tot zondag (10-17u)

Museum Hof van Busleyden
Museum Schepenhuis
Museum Brusselpoort

praktisch

Keuze van de redactie

Provinciaal Gallo-Romeins Museum

Kielenstraat 15, 3700 Tongeren

→ Schone Schijn Romeinse Juweelkunst in West-Europa.

Nog tot 16 maart 2003

Schone Schijn neemt de bezoeker mee op een oogverblindende tocht langs de Romeinse juweelkunst. Authentieke sieraden en spectaculaire schatvondsten tonen de rijkdom van de Romeinse burgerij. Gerenommeerde musea uit binnen- en buitenland ontlenen hiervoor tijdelijk hun topstukken. Glitter en glamour uit het verleden dus.

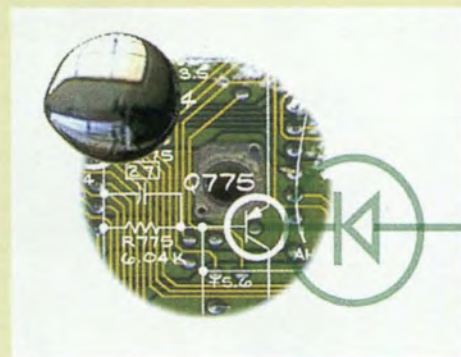
Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen,

Sterrecomplex, Krijgslaan 281 (gebouw SS30), 9000 Gent

→ Van Kwik naar Silicium Invoering van elektronica in wetenschappelijke instrumenten in de 20ste eeuw

Nog tot 27 juli 2003

De tentoonstelling toont hoe de elektronica, dank zij vacuümbuizen en halfgeleiders, een doorslaggevende invloed heeft gehad op de evolutie van de wetenschappelijke instrumenten in de vorige eeuw.

Koninklijke Bibliotheek van België

Nassaukapel, Kunstberg, 1000 Brussel

→ Het Getijdenboek van Tavernier

Nog tot 20 november 2002

Een meesterwerk van het Hof van Bourgondië keert na zes eeuwen van omzwervingen terug. Het rijkelijk verluchte Getijdenboek van Tavernier is vanaf nu opnieuw in Brussel te bewonderen. De tentoonstelling, die nog tot 20 november in de Nassaukapel loopt, biedt een unieke gelegenheid om dit pareltje van ons kunstpatrimonium te bewonderen. Omdat het handschrift onder strikte voorwaarden moet worden bewaard, zal het hierna immers jarenlang niet meer tentoongesteld kunnen worden. De tentoonstelling biedt het grote voordeel dat ze de bezoeker alle verluchtingen van het boek laat zien zodat het werk voor iedereen toegankelijk wordt. Naast het getijdenboek zijn ook andere verluchte handschriften van Loyset Liédet en Jan Tavernier te zien, waaronder het bekende 'Chroniques et conquêtes de Charlemagne', die zelden worden tentoongesteld.

Caermersklooster-Provinciaal Centrum voor Kunst en Cultuur

Vrouwebroersstraat 6 (Patershol), 9000 Gent

... The Misfits

Nog tot 1 december 2002

De tentoonstelling toont in een 50-tal foto's het verhaal van de opnames van de legendarische film 'The Misfits' (1961) van John Huston. Marilyn Monroe, Clark Gable en Montgomery Clift, drie van de meest charismatische acteurs aller tijden, spelden daarin mee. Het scenario was van Arthur Miller, de toenmalige echtgenoot van Marilyn. Als promotionele strategie kreeg het fotoagentschap Magnum exclusieve toegang tot de set. Het werd de laatste film voor zowel Marilyn Monroe als Clark Gable die kort na de opnames overleden. Het geeft deze reeks foto's een onuitwisbare historische waarde.

Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis

Jubelpark 10, 1000 Brussel

... De kunstenaars van de farao's.
Deir El-Medina en de Vallei der Koningen

Nog tot 12 januari 2003

In het Thebaanse gebergte, op een uurtje stappen van de rotsgraven van de farao's, was Deir El-Medina een thuis voor de werklui van de Vallei der Koningen. Na hun werkuren hielden ze zich op de begraafplaats bij het dorp ook bezig met de aanleg en de decoratie van hun eigen graf. Objecten uit deze graven en uit de ruïne van het dorp, teksten en tekeningen op scherven zijn zeldzame getuigenissen van het dagelijkse leven uit het Oude Egypte.

Museum Dhondt-Dhanens

Museumlaan 14, 9831 Deurle

... Jan Van Oost

Nog tot 8 december 2002

De Belgische kunstenaars Jan Van Oost (Deinze, 1961) brengt een indrukwekkende selectie van tekeningen uit de eerste periode van zijn Baudelaire-cyclus, 2001. Aan de basis van deze reeks ligt Baudelaire's idee van de 'Muse Malade' zoals hij die tot uiting bracht in zijn 'Les Fleurs du Mal'. Schoonheid en horror zijn daarin uitwisselbare kenmerken geworden en tegelijk nauw verbonden. De naakten die Van Oost ons toont zijn, onvermijdelijk, sterk erotisch van aard. De ene keer lieflijk met de gevoeligheid van een Japanse penseelstreek, de andere keer verscheurd, brutaal en rauw.

Provinciaal Museum voor Moderne Kunst

Romestraat 11, 8400 Oostende

... De tuinen van Granada

Nog tot 16 februari 2003

De Tuinen van Granada presenteert het werk van 6 Vlaamse en 6 Spaanse kunstenaars, die hun inspiratie haalden uit het onvergetelijke decor van het Spaanse Granada, en in het bijzonder de prachtige tuinen van het Alhambra. Een adembenemende omgeving die ene magische uitdrukingskracht uitoefent en diepe indruk nalaat.

Agenda-kort

Amsterdam

Joods Historisch Museum

- Modeproloog
Marc Chagall in het Joods Historisch Museum
Nog tot 12/01/2003

Antwerpen

AMVC-Letterenhuis

- Leeuwen van Vlaanderen. Hendrik Conscience in XIII hoofdstukken
Nog tot 31/12/2002

- Bibliofiele edities Tom Lanoye
Van 30/01/2003-04/05/2003

- Godfried Bomans, de fluwelen duivel
01/04/2003-06/06/2003

Hessenhuis

- Voor het museum gewonnen
Nog tot 19/01/2003

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

- Hans Vredeman de Vries
Nog tot 08/12/2002

Nationaal Scheepvaartmuseum

- Landverhuizers
Nog tot 31/12/2002

Brussel

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

- Dig a Dino
Nog tot 2003

Koninklijke Bibliotheek van België

- Het Getijdenboek van Tavernier
Nog tot 20/11/2002

KMKG - Jubelparkmuseum

- Bulgaarse iconen en manuscripten
Nog tot 05/01/2003

- De kunstenaars van de farao's.
Nog tot 12/01/2003

- Met Kuifje naar Peru
Nog tot 27/04/2003

Paleis voor Schone Kunsten

- Het goud van de Thraciërs
Nog tot 05/01/2003

St-Gorickshallen

- Schitterende scherven
Nog tot 31/12/2002

Deurle

Museum Dhondt-Dhanens

- Jan Van Oost
Nog tot 08/12/2002

Eindhoven

Van Abbemuseum

- OverWij/About We
24/01/2003 - zomer 2003

Gent

Caermersklooster-Provinciaal Centrum voor Kunst en Cultuur

- The Misfits
Nog tot 01/12/2002

Design Museum Gent

- Van Bakeliet tot Composiet
Nog tot 23/02/2003

Face à Face. Mysteries van het leven

- Het Huis van Alijn
Nog tot 05/01/2003

Kunsthall Sint-Pietersabdij

- 7000 jaar Perzische kunst
Nog tot 05/01/2003

Museum Dr. Guislain

- Tweelingen
Nog tot 30/03/2003

Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen

- Van Kwik naar Silicium
Nog tot 27 juli 2003

Museum voor Schone Kunsten

- Maria Magdalena
Van 06/12/2002-06/04/2003

Hasselt

Stedelijk Modemuseum

- Modeproloog
Nog tot 30/12/2002

Leiden

Rijksmuseum voor Oudheden

- Bronnen van inspiratie uit het Oude Syrië
Nog tot 09/03/2003

Leuven

Stedelijk Museum Vander Kelen-Mertens

- Meesterlijke Middeleeuwen
Nog tot 08/12/2002

Maastricht

Bonnefantenmuseum

- Renaissance in Venetie
Nog tot 16/02/2003

Oostende

Provinciaal Museum voor Moderne Kunst

- De tuinen van Granada
Nog tot 16/02/2003

Rotterdam

Kunsthall Rotterdam

- Wonderland
Nog tot 05/01/2003

Tongeren

Provinciaal Gallo-Romeins Museum

- Schone Schijn. Romeinse Juweelkunst in West-Europa.
Nog tot 16/03/2003

Correctie

In OKV Plus 2002/2 schreef Peter Wouters een artikel over 'Art Rescue'. Daarin staat te lezen '...wijlen hoofdconservator Francis Van Noten...'. De Heer Van Noten schreef ons dat hij echter springlevend is en hij hoopt dat nog enkele jaren te blijven.

Winnaars!!!!

Onze intussen al welbekende onschuldige hand deed weer goed werk. Het Marginalia boek gaat naar Dhuyvetter G. uit Gavere en naar Van Herp H. uit Mechelen.

Zij kregen ondertussen het boek al toegestuurd.

21st EEUW
20th en 21st SIECLE
20th et 21st CENTURIES
20th and 21st CENTURIES
20th and 21st CENTURIES
INTERNATIONALE KUNSTBEURS 19th, 20th und 21st JAHREHUNDERT
INTERNATIONALE KUNSTBEURS 19th, 20th und 21st JAHREHUNDERT
FOIRE D'ART INTERNATIONALE DEL 19th, 20th, 21st SIECLE
INTERNATIONALE KUNSTMESSE DEL 19th, 20th, 21st SIECLE
INTERNATIONALE KUNSTMESSE DEL S.XIX, XX, XXI
INTERNATIONALE KUNSTMESSE DEL S.XIX, XX, XXI
FIERA DELL'ARTE INTERNACIONAL DE ARTE DEL S.XIX, XX, XXI
FERIA INTERNACIONAL DE ARTE DEL S.XIX, XX, XXI

FLANDERS EXPO BELGIUM

6-10 DEC 2002
GENT

- OPENINGSUREN: DAGELIJKS VAN 11-19U. ZONDER ONDERBREKING VRIJDAG EN MAANDAG TOT 22U.
- HEURES D'OUVERTURE: JOURNELLEMENT DE 11 à 19H. SANS INTERRUPTION VENDREDI ET LUNDI JUSQU'À 22 H.
- OPENING HOURS: EVERY DAY FROM 11 A.M. TO 7 P.M. NON STOP FRIDAY AND MONDAY TO 10 P.M.
- ÖFFNUNGSZEITEN: JEDEN TAG VON 11-19 UHR. DURCHGEHEND FREITAG UND MONTAG BIS 22 UHR.
- LINEART WERD GESTICHT IN 1981. AAN DE INTERNATIONALE KUNSTBEURS LINEART 2001
- LINEART A ETE FONDE EN 1981. GALERIES DE 15 DIFFERENTS PAYS.
- LINEART HAS BEEN FOUNDED IN 1981. GALLERIES OF 15 DIFFERENT COUNTRIES
- LINEART WURDE 1981 GEGRÜNDET. AN DER INTERNATIONALEN KUNSTMESSE LINEART 2001

• **INFO:** K.J.V.B-9000 GENT

• TEL. 32 (0) 9 222.40.22 • FAX 32 (0) 9 220.10.81

• E-MAIL: LINEART.GENT@KJVB.BE • WEBSITE: WWW.LINEART.BE

realisme
 impressionisme
 pointillisme
 fauvisme
 kubisme

dada
 futurisme
 symbolisme
 neue Sachlichkeit
 surrealisme
 magisch realisme
 animisme
 lyrisch abstract
 geometrisch abstract
 cobra
 expressionisme
 popart
 nouveau réalisme
 hyperrealisme
 arte povera
 transavanguardia
 neue Wilden
 figuration libre
 new British sculpture
 postmodern
 enz. • etc. • usw.